

projekt daphne

PRAWA CZŁOWIEKA A HANDEL KOBIECIAMI
I MŁODYMI LUDŹMI W EUROPIE.
PRZYBORNIAK EDUKACYJNY

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH

Uniwersytet w Padwie.
Międzywydziałowe Centrum
Praw Człowieka

La Strada - Fundacja Przeciwko
Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu

Institut Praw Człowieka
Ludwiga Boltzmann

Stowarzyszenie na
rzecz Rozwoju Praw Człowieka

Projekt sfinansowany przez:

Komisja Europejska

Władze Regionu Veneto

projekt daphne

PRAWA CZŁOWIEKA A HANDEL KOBIECAMI I MŁODYMI LUDŹMI W EUROPIE. PRZYBORNIAK EDUKACYJNY

ZBIÓR MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH

Uniwersytet w Padwie
Międzywydziałowe Centrum Praw Człowieka

La Strada - Fundacja Przeciwko
Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu

Instytut Praw Człowieka
Ludwiga Boltzmanna

Stowarzyszenie na rzecz
Rozwoju Praw Człowieka

Projekt sfinansowany przez:

Komisja Europejska

Władze Regionu Veneto

Projekt ***Prawa Człowieka a Handel Kobietami i Młodymi Ludźmi w Europie.***
Przybornik edukacyjny powstał w ramach programu Daphne II.

Został sfinansowany ze środków Komisji Europejskiej (Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa, Dyrekcja C: Sądownictwo cywilne, prawa podstawowe i obywatelstwo, Dział C4: Wsparcie finansowe w zakresie sądownictwa cywilnego, praw podstawowych i obywatelstwa) oraz ze środków Regionu Veneto we Włoszech.

Niniejsza publikacja powstała dzięki wsparciu Unii Europejskiej. Pełną odpowiedzialność za zawartość publikacji ponoszą wyłącznie jej autorzy – prezentowane treści nie powinny być traktowane jako wyraz opinii czy też poglądów Unii Europejskiej.

Opracowanie tekstu: Anna Dośpiał, Joanna Garnier

opracowanie graficzne: **popcorn** www.studiopopcorn.it
comunicazione e immagine

Copyright: © Centro interdipartimentale di ricerca e servizi sui diritti della persona e dei popoli, Università di Padova

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	5
ROZDZIAŁ 1. PRAWA CZŁOWIEKA SĄ DLA WSZYSTKICH.....	7
Część 1. Międzynarodowe akty prawne dotyczące praw człowieka.....	7
Powszechna Deklaracja Praw Człowieka	7
Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych...7	
Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych.....9	
Międzynarodowa Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej.....	12
Konwencja dotycząca statusu uchodźców	13
Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania	15
Część 2. Prawa kobiet.....	16
Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet.....	16
Część 3. Prawa migrantów.....	21
Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej	21
Część 4. Prawa dziecka	22
Konwencja o prawach dziecka	22
Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii	27
Konwencja Międzynarodowej Organizacji Pracy (nr 182) dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci	29
Część 5. Współczesne niewolnictwo	31
Konwencja w sprawie niewolnictwa	31
Uzupełniająca Konwencja w sprawie zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa.....	32
Konwencja Międzynarodowej Organizacji Pracy (nr 29) dotycząca pracy przymusowej lub obowiązkowej.....	35
Konwencja Międzynarodowej Organizacji Pracy (nr 105) o zniesieniu pracy przymusowej	36

Część 6.	<i>Handel ludźmi i eksploatacja prostytucji</i>	37
	Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji.....	37
	Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej.....	40
ROZDZIAŁ 2. WALKA Z HANDELEM LUDŹMI I EKSPLOATACJĄ SEKSUALNĄ		
	STRATEGIE EUROPEJSKIE	45
Część 1.	<i>Regionalne ramy prawne</i>	45
	Traktat o Unii Europejskiej, Tytuł VI.....	45
	Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej	46
	Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi	47
Część 2.	<i>Ustawodawstwo Unii Europejskiej</i>	56
	Decyzja ramowa Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi	56
	Decyzja ramowa Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r. dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej	59
	Dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie zezwolenia na pobyt wydawanego obywatelom państw trzecich będącym ofiarami handlu ludźmi albo będącym wcześniej przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami.....	62
Część 3.	<i>Zintegrowane podejście do handlu ludźmi jako formy łamania praw człowieka - działania Komisji Europejskiej</i>	66
	Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady - Zwalczanie handlu ludźmi - zintegrowane podejście oraz wnioski dotyczące planu działania	66
	Raport Grupy Niezależnych Ekspertów Komisji Europejskiej do Spraw Zwalczania Handlu Ludźmi - wykaz zaleceń	71

WPROWADZENIE

Celem niniejszej publikacji jest dostarczenie użytkownikom kompletnego narzędzia edukacyjnego zawierającego międzynarodowe i regionalne akty prawne dotyczące handlu ludźmi. Temat ten został ujęty z perspektywy praw człowieka ze szczególnym odniesieniem do kobiet i młodych ludzi jako ofiar eksploatacji seksualnej.

Wybierając do niniejszego Zbioru akty prawne brano pod uwagę zarówno potrzebę dostarczenia jak najbardziej wyczerpujących informacji, jak i potrzeby dydaktyczne.

Fragmety dokumentów prawnych przedstawione w Zbiorze pokazują jak bogata jest dokumentacja problemu handlu ludźmi z punktu widzenia problematyki praw człowieka.

Wszystkie prezentowane dokumenty zawierają podstawowe informacje dotyczące ich powstania oraz krótkie wprowadzenie, które może być przydatne dla użytkowników prowadzących zajęcia podnoszące świadomość w kwestii praw człowieka i handlu ludźmi.

W wyborze dokumentów do niniejszej publikacji przyjęto klasyfikację Organizacji Narodów Zjednoczonych. Kwestie związane z handlem ludźmi znalazły miejsce w wielu uniwersalnych dokumentach dotyczących praw człowieka, takich jak Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 r. i dwa Pakty z 1966 r. - Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych i Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, ich fragmenty znajdują się w części „Międzynarodowe akty prawne dotyczące praw człowieka”.

Pozostałe części Zbioru pogrupowane zostały w kategorie tematyczne zawierające zarówno przepisy wiążące (np. konwencje, traktaty, protokoły), jaki i rekomendacje (np. deklaracje, zasady, wskazówki), które, mają ścisły związek z omawianym tematem.

W Zbiorze umieszczono także część dotyczącą uregulowań prawnych stosowanych w Unii Europejskiej, gdzie sporo miejsca poświęcono niektórym niewiążącym, jednakże politycznie istotnym dokumentom, które również mogą okazać się przydatne dla celów dydaktycznych i ułatwić pogłębioną analizę podejścia UE do handlu ludźmi jako formy łamania praw człowieka.

Niniejszy Zbiór międzynarodowych dokumentów prawnych prezentowany w języku polskim nie zawiera wszystkich istniejących dokumentów, a to ze względu na brak tłumaczeń. Wersja w języku angielskim jest dostępna na stronach internetowych partnerów projektu.

Wiele aktów prawnych zamieszczonych poniżej zostało wzmiankowanych także w innych częściach Przybornika edukacyjnego. Tak więc poniższy Zbiór z jednej strony może posłużyć jako łącznik między innymi częściami Przybornika, z drugiej zaś może być traktowany jako osobna publikacja ukazująca problem handlu ludźmi w ujęciu praw człowieka.

ROZDZIAŁ 1. PRAWA CZŁOWIEKA SĄ DLA WSZYSTKICH

“ Część 1. Międzynarodowe akty prawne dotyczące praw człowieka

POWSZECHNA DEKLARACJA PRAW CZŁOWIEKA

Przyjęta i ogłoszona na mocy Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ 217 A (III) w dniu 10 grudnia 1948 r.

W momencie powstania Deklaracja była jedynie standardem i jako rezolucja Zgromadzenia Ogólnego nie tworzyła prawa międzynarodowego. Obecnie większość prawników zajmujących się prawem międzynarodowym uważa ją jednak za prawo zwyczajowe, z czego wnioskuje jej powszechne obowiązywanie. Z biegiem lat w prawie międzynarodowym zaczęły obowiązywać wszystkie zasady, które zostały ogłoszone w Powszechnej Deklaracji. Na bazie Deklaracji uchwalono w 1966 roku Pakty Praw Człowieka, które jako umowy międzynarodowe od początku

obowiązywały wszystkie Państwa Strony. Do dziś Deklaracja jest podstawą systemu ochrony praw człowieka ONZ.¹
(Fragm.)

Artykuł 4

Nikt nie może pozostawać w stanie niewolnictwa lub służebności; niewolnictwo i handel niewolnikami we wszystkich formach będą zakazane.

MIĘDZYNARODOWY PAKT PRAW GOSPODARCZYCH, SPOŁECZNYCH I KULTURALNYCH

Przyjęty i otwarty do podpisu, ratyfikacji i przystąpienia przez Zgromadzenie ogólne ONZ na mocy Rezolucji 2200A (XXI) dnia 19 grudnia 1966 r., wszedł w życie dnia 3 stycznia 1976 r. W stosunku do Polski Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych wszedł w życie dnia 18.06.1977 r. (Tekst: Dz. U. 77. 38.169).

Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych przekłada na wiążący traktat niektóre zasady ogłoszone w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Akt ten nie zawiera wyraźnego zakazu handlu ludźmi, ustala jednak szereg praw, w przypadku złamania których możemy mówić o eksploatacji seksualnej i innych

1 - Por.: <http://pl.wikipedia.org>

współczesnych formach niewolnictwa i handlu ludźmi.

(Fragm.)

CZĘŚĆ III

Artykuł 6

1. Państwa Strony niniejszego Paktu uznają prawo do pracy, które obejmuje prawo każdego człowieka do uzyskania możliwości utrzymania się poprzez pracę swobodnie wybraną lub przyjętą, oraz podejmą odpowiednie kroki w celu zapewnienia tego prawa.

2. Kroki, jakie Państwa Strony niniejszego Paktu powinny podjąć w celu osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa, będą obejmowały programy technicznego i zawodowego poradnictwa i szkolenia, politykę i metody zmierzające do stałego rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego oraz do pełnego, produktywnego zatrudnienia na warunkach zapewniających jednostce korzystanie z podstawowych wolności politycznych i gospodarczych.

Artykuł 7

Państwa Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do korzystania ze sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy, obejmujących w szczególności:

a) wynagrodzenie zapewniające wszystkim pracującym jako minimum:

I. godziwy zarobek i równe wynagrodzenie za pracę o równej wartości bez

jakiegokolwiek różnicy; w szczególności należy zagwarantować kobietom warunki pracy nie gorsze od tych, z jakich korzystają mężczyźni, oraz równą płacę za równą pracę;

II. zadowalające warunki życia dla nich samych i ich rodzin zgodnie z postanowieniami niniejszego Paktu;

b) warunki pracy odpowiadające wymaganiom bezpieczeństwa i higieny;

c) równe dla wszystkich możliwości awansu w pracy na odpowiednio wyższe stanowisko w oparciu jedynie o kryteria stażu pracy i kwalifikacji;

d) wypoczynek, wolny czas i rozsądne ograniczenie czasu pracy, okresowe płatne urlopy oraz wynagrodzenie za dni świąteczne.

Artykuł 10

Państwa Strony niniejszego Paktu uznają, że:

1. Należy udzielić jak najszerszej ochrony i pomocy rodzinie jako naturalnej i podstawowej komórce społeczeństwa, w szczególności przy jej zakładaniu i w okresie trwania odpowiedzialności rodziny za opiekę i wychowanie dzieci pozostających na jej utrzymaniu. Związek małżeński powinien być zawierany przy swobodnie wyrażonej zgodzie przyszłych małżonków.

2. Szczególną opieką należy otoczyć matki w rozsądnym okresie przed i po urodzeniu dziecka. W tym czasie pracujące matki powinny otrzymywać płatny urlop lub urlop z zapewnieniem odpowiednich świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego.

3. Należy podjąć specjalne kroki w celu zapewnienia ochrony i pomocy wszystkim dzieciom i młodzieży bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na pochodzenie lub inne przyczyny. Należy chronić dzieci i młodzież przed wyzyskiem ekonomicznym i społecznym. Zatrudnianie ich przy pracy szkodliwej dla ich moralności lub zdrowia bądź niebezpiecznej dla życia lub mogącej przeszkodzić w ich normalnym rozwoju powinno być ustawowo karalne. Państwa powinny również ustalić granicę wieku, poniżej której płatne zatrudnianie dzieci powinno być ustawowo zakazane i karalne.

MIĘDZYNARODOWY PAKT PRAW OBYWATELSKICH I POLITYCZNYCH

Przyjęty i otwarty do podpisu, ratyfikacji i przystąpienia przez Zgromadzenie Ogólne ONZ na mocy Rezolucji 2200A (XXI) dnia 19 grudnia 1966 r., wszedł w życie dnia 23 marca 1976 r.

W stosunku do Polski Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych wszedł w życie dnia 18.06.1977 r. (Tekst: Dz. U.77.38.167-zał.).

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych nawiązuje do wielu fundamentalnych zasad z Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Podobnie jak Deklaracja z 1948 roku, Pakt zakazuje niewolnictwa,

służebności i handlu niewolnikami a także wykorzystywania pracy przymusowej lub obowiązkowej.

(Fragm.)

CZĘŚĆ II

Artykuł 2

1. Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się przestrzegać i zapewnić wszystkim osobom, które znajdują się na jego terytorium i podlegają jego jurysdykcji, prawa uznane w niniejszym Pakcie, bez względu na jakiegokolwiek różnice, takie jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiegokolwiek inne okoliczności.

2. Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się podjąć, zgodnie z własnym trybem konstytucyjnym i postanowieniami niniejszego Paktu, odpowiednie kroki mające na celu przyjęcie tego rodzaju środków ustawodawczych lub innych, jakie okażą się konieczne w celu realizacji praw uznanych w niniejszym Pakcie, jeżeli nie jest to już przewidziane w obowiązujących przepisach prawnych lub w inny sposób.

3. Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się:

a) zapewnić każdej osobie, której prawa lub wolności uznane w niniejszym Pakcie zostały naruszone, skuteczny środek ochrony prawnej, nawet gdy naruszenie to

zostało dokonane przez osoby działające w charakterze urzędowym;

b)zapewnić, aby prawo każdego człowieka do takiego środka ochrony prawnej było określone przez właściwe władze sądowe, administracyjne lub ustawodawcze albo przez jakąkolwiek inną właściwą władzę, przewidzianą w systemie prawnym danego Państwa, oraz rozwijać możliwości ochrony praw na drodze sądowej;

c)zapewnić realizowanie przez właściwe władze środków ochrony prawnej, gdy zostały one przyznane.

CZĘŚĆ III

Artykuł 6

1. Każda istota ludzka ma przyrodzone prawo do życia. Prawo to powinno być chronione przez ustawę. Nikt nie może być samowolnie pozbawiony życia. (...)

Artykuł 7

Nikt nie będzie poddawany torturom lub okrutnemu, nieludzkiemu albo poniżającemu traktowaniu lub karaniu. W szczególności nikt nie będzie poddawany, bez swej zgody swobodnie wyrażonej, doświadczeniom lekarskim lub naukowym.

Artykuł 8

1. Nie wolno nikogo trzymać w niewoli; niewolnictwo i handel niewolnikami, we wszystkich formach, są zakazane.

2. Nie wolno nikogo trzymać w poddaństwie.

3. a) Nie wolno nikogo zmuszać do pracy przymusowej lub obowiązkowej;

b)punkt a) niniejszego ustępu nie może być interpretowany jako zakazujący wykonywania ciężkiej pracy zgodnie z wyrokiem właściwego sądu w krajach, w których pozbawienie wolności połączone z ciężkimi robotami może być orzeczone jako kara za zbrodnie;

c) w rozumieniu niniejszego ustępu wyrażenie "praca przymusowa lub obowiązkowa" nie obejmuje:

I.wszelkiej pracy lub świadczeń nie wymienionych w punkcie b), a zwykle wymaganych od osób pozbawionych wolności na skutek prawomocnego orzeczenia sądu lub od osób w okresie warunkowego zwolnienia od takiego pozbawienia wolności;

II.wszelkich świadczeń o charakterze wojskowym, a w krajach uznających uchylenie się od służby wojskowej ze względów religijnych, wszelkich świadczeń na rzecz Państwa wymaganych przez ustawę od osób uchylających się;

III.wszelkich świadczeń wymaganych w przypadkach wyjątkowej sytuacji albo klęski zagrażającej życiu lub dobrobytowi społeczeństwa;

IV.wszelkiej pracy lub świadczeń stanowiących część normalnych obowiązków obywatelskich.

Artykuł 9

1. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być samowolnie aresztowany lub zatrzymany. Nikt nie może być pozbawiony wolności inaczej, jak tylko na zasadach i w trybie ustalonym przez ustawę.(...)

Artykuł 10

1. Każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. (...)

Artykuł 12

1. Każdy człowiek przebywający legalnie na terytorium jakiegokolwiek Państwa będzie miał prawo, w obrębie tego terytorium, do swobody poruszania się i wolności wyboru miejsca zamieszkania.

2. Każdy człowiek ma prawo opuścić jakikolwiek kraj, włączając w to swój własny.

3. Wymienione wyżej prawa nie mogą podlegać żadnym ograniczeniom, z wyjątkiem tych, które są przewidziane przez ustawę, są konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwowego, porządku publicznego, zdrowia lub moralności publicznej, albo praw i wolności innych i są zgodne z pozostałymi prawami uznanymi w niniejszym Pakcie.

4. Nikt nie może być samowolnie pozbawiony prawa wjazdu do swego własnego kraju.

Artykuł 13

Cudzoziemiec przebywający legalnie na terytorium Państwa-Strony niniejszego Paktu może być z niego wydalony jedynie w wykonaniu decyzji podjętej zgodnie z ustawą i będzie miał prawo, jeżeli ważne względy bezpieczeństwa państwowego nie przemawiają przeciw temu, przedłożyć argumenty przeciwko swemu wydaleniu oraz domagać się ponownego zbadania swej sprawy przez właściwe władze albo osobę lub osoby specjalnie przez te władze wyznaczone i być przed nimi w tym celu reprezentowanym. (...)

Artykuł 23

1. Rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i Państwa.

2. Uznaje się prawo mężczyzn i kobiet w wieku małżeńskim do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny.

3. Żaden związek małżeński nie może być zawarty bez swobodnie wyrażonej i pełnej zgody przyszłych małżonków.

4. Państwa-Strony niniejszego Paktu podejmą odpowiednie kroki w celu zapewnienia równych praw i obowiązków małżonków w odniesieniu do zawarcia małżeństwa, podczas jego trwania i przy jego rozwiązaniu. W przypadku rozwiązania małżeństwa należy podjąć środki w celu zapewnienia dzieciom niezbędnej ochrony.

Artykuł 24

1. Każde dziecko, bez żadnej dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuację majątkową lub urodzenie, ma prawo do środków ochrony, jakich wymaga status małoletniego, ze strony rodziny, społeczeństwa i Państwa.

2. Każde dziecko powinno być zarejestrowane niezwłocznie po urodzeniu i posiadać nazwisko. (...)

MIĘDZYNARODOWA KONWENCJA W SPRAWIE LIKWIDACJI WSZELKICH FORM DISKRYMINACJI RASOWEJ

Przyjęta i otwarta do podpisu i ratyfikacji w Nowym Jorku dnia 7 marca 1966 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ na mocy Rezolucji 2106 (XX) dnia 21 grudnia 1965 r., weszła w życie dnia 4 stycznia 1969 r.

W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 04.01.1969 r. (Tekst: Dz. U. 69.25. 187-zał.).

Niniejsza Konwencja nie jest dokumentem bezpośrednio powiązany z zapobieganiem handlowi ludźmi, jednakże jest ważna z uwagi na to, iż dotyczy dyskryminacji rasowej i rasizmu, które są czynnikami podnoszącymi ryzyko stania się ofiarą handlu ludźmi. Zjawisko to jest szczególnie

*widoczne w przypadku ofiar eksploatacji seksualnej.
(Fragm.)*

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

1. W niniejszej Konwencji wyrażenie "dyskryminacja rasowa" oznacza wszelkie zróżnicowanie, wykluczenie, ograniczenie lub uprzywilejowanie z powodu rasy, koloru skóry, urodzenia, pochodzenia narodowego lub etnicznego, które ma na celu lub pociąga za sobą przekreślenie bądź uszczuplenie uznania, wykonywania lub korzystania, na zasadzie równości z praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturalnej lub w jakiegokolwiek innej dziedzinie życia publicznego.

2. Niniejsza Konwencja nie ma zastosowania do zróżnicowania, wykluczenia, ograniczenia lub uprzywilejowania, ustalanych przez Państwo Stronę niniejszej Konwencji w zależności od tego, czy chodzi o własnych obywateli, czy też o osoby nie posiadające jego obywatelstwa.

3. Żadne postanowienie niniejszej Konwencji nie może być interpretowane jako naruszające w jakikolwiek sposób przepisy prawne Państw Stron Konwencji dotyczące narodowości, obywatelstwa lub naturalizacji, pod warunkiem że przepisy takie nie dyskryminują żadnej określonej narodowości.

4. Specjalne środki podjęte wyłącznie w celu zapewnienia odpowiedniego rozwoju pewnych grup rasowych czy etnicznych lub jednostek, potrzebujących takiej ochrony, jaka może być konieczna do zapewnienia tym grupom lub jednostkom wykonywania lub korzystania na zasadach równości z praw człowieka i podstawowych wolności, nie będą uważane za dyskryminację rasową, pod warunkiem jednak, że środki te nie będą prowadzić w konsekwencji do utrzymywania odrębnych praw dla różnych grup rasowych i nie pozostaną w mocy po osiągnięciu celów, dla których zostały podjęte.

Artykuł 2

1. Państwa Strony Konwencji potępiają dyskryminację rasową i zobowiązują się prowadzić przy pomocy wszelkich właściwych środków i bezzwłocznie politykę zmierzającą do likwidacji dyskryminacji rasowej we wszystkich jej formach oraz do pogłębiania zrozumienia między wszystkimi rasami i w tym celu:

a) każde Państwo Strona Konwencji zobowiązuje się nie dokonywać żadnych aktów lub stosować praktyk stanowiących dyskryminację rasową przeciwko osobom, grupom osób lub instytucjom i zapewnić, by wszystkie władze i instytucje publiczne, tak ogólnokrajowe, jak i lokalne, działały zgodnie z tym zobowiązaniem; (...)

2. Państwa Strony Konwencji podejmą - jeżeli okoliczności tego wymagają - specjalne i konkretne środki w dzied-

zinie społecznej, gospodarczej, kulturalnej i innych dziedzinach dla zapewnienia odpowiedniego rozwoju i ochrony określonych grup rasowych i jednostek do nich należących w celu zagwarantowania im na zasadach równości pełnego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności. Środki te w żadnym wypadku nie powinny pociągać za sobą utrzymania nierównych lub odrębnych praw dla różnych grup rasowych po osiągnięciu celów, dla których zostały podjęte. (...)

KONWENCJA DOTYCZĄCA STATUSU UCHODźCÓW

Przyjęta dnia 28 lipca 1951r. przez Konferencję Pełnomocników Narodów Zjednoczonych w Sprawie Statusu Uchodźcy i Bezpaństwowców zwołaną przez Zgromadzenie Ogólne ONZ (w Rezolucji 429 (V) z dnia 14 grudnia 1950 r.), weszła w życie dnia 22 kwietnia 1954r.

W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 26 grudnia 1991 r. (Tekst: Dz. U. 91.119. 515).

Niniejsza Konwencja jest najbardziej znaczącą umową dotyczącą problematyki uchodźczej. Stanowi ona podstawę wszystkich regionalnych i krajowych dokumentów prawnych dotyczących tego tematu. (Fragm.)

Artykuł 1. Określenie terminu “uchodźca”

A. W rozumieniu niniejszej Konwencji termin “uchodźca” stosuje się do osoby, która: (...)

2) w rezultacie zdarzeń, jakie nastąpiły przed dniem 1 stycznia 1951 r., oraz na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa.

W przypadku osoby posiadającej więcej niż jedno obywatelstwo określenie “państwo jej obywatelstwa” oznacza każde z państw, którego obywatelstwo ona posiada; fakt nieskorzystania, bez istotnej przyczyny wynikłej z uzasadnionej obawy, przez taką osobę z ochrony jednego z państw, którego jest ona obywatelem, nie stanowi podstawy do odmowy ochrony przez państwo, z którego ona pochodzi. (...)

C. Niniejsza Konwencja przestaje obowiązywać w stosunku do każdej osoby określonej przez postanowienia ustępu A, jeżeli:

1) dobrowolnie zwróciła się ona ponownie o ochronę państwa, którego jest obywatelem, lub

2) utraciwszy swoje obywatelstwo ponownie dobrowolnie je przyjęła, lub

3) przyjęła nowe obywatelstwo i korzysta z ochrony państwa, którego obywatelstwo przyjęła, lub

4) ponownie dobrowolnie osiedliła się w państwie, które opuściła lub poza którego granicami przebywała z powodu obawy przed prześladowaniem, lub

5) nie może dłużej odmawiać korzystania z ochrony państwa swojego obywatelstwa, albowiem ustały warunki, w związku z którymi została uznana za uchodźcę.

Zastrzega się, że postanowień niniejszego punktu nie stosuje się do uchodźcy określonego w punkcie 1 ustępu A niniejszego artykułu, który może powołać się na przekonywające powody związane z poprzednimi prześladowaniami, uzasadniające jego odmowę z korzystania z ochrony państwa, którego obywatelstwo posiada;

6) jest osobą, która nie mając żadnego obywatelstwa może powrócić do państwa, w którym miała poprzednio stałe miejsce zamieszkania, ponieważ przestały istnieć okoliczności, w związku z którymi została uznana za uchodźcę.

Zastrzega się, że postanowień niniejszego punktu nie stosuje się do uchodźcy określonego w punkcie 1 ustępu A niniejszego artykułu, który może powołać się na przekonywające powody związane z pop-

rzednimi prześladowaniami, uzasadniające jego odmowę powrotu do państwa, w którym miał poprzednio swoje stałe miejsce zamieszkania.

D. Niniejsza Konwencja nie ma zastosowania do osób, które aktualnie korzystają z ochrony lub pomocy organów lub agencji Narodów Zjednoczonych innych niż Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców.

Z chwilą gdy taka ochrona lub pomoc zostanie z jakiegokolwiek przyczyny wstrzymana, osoby te ipso facto będą korzystały z dobrodziejstw niniejszej Konwencji, mimo że ich położenie nie zostało ostatecznie uregulowane zgodnie ze stosownymi rezolucjami przyjętymi przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych.

E. Niniejsza Konwencja nie ma zastosowania do osoby uważanej przez właściwe władze państwa, w którym ta osoba się osiedliła, za mającą prawa i obowiązki związane z posiadaniem obywatelstwa tego państwa.

F. Postanowienia niniejszej Konwencji nie mają zastosowania do osoby, w stosunku do której istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że:

a) dokonała zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej lub zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu aktów międzynarodowych opracowanych dla ustanowienia przepisów odnoszących się do tych zbrodni:

b) dokonała poważnej zbrodni o charakte-

rze niepolitycznym poza państwem, które ją przyjęło, przed uznaniem jej za uchodźcę;

c) jest winną czynów sprzecznych z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych.

KONWENCJA W SPRAWIE ZAKAZU STOSOWANIA TORTUR ORAZ INNEGO OKRUTNEGO, NIELUDZKIEGO LUB PONIŻAJĄCEGO TRAKTOWANIA ALBO KARANIA

Przyjęta i otwarta do podpisu, ratyfikacji i przystąpienia przez Zgromadzenie Ogólne ONZ na mocy Rezolucji 39/46 dnia 10 grudnia 1984 r., weszła w życie dnia 26 czerwca 1987 r. W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 25 sierpnia 1989 r. (Tekst: Dz. U. 89.63.378-zał.).

Niniejsza Konwencja dotyczy sytuacji, w której funkcjonariusze państwowi lub inne osoby działające z upoważnienia instytucji państwowych są zaangażowane w poważne formy nadużyć i złego traktowania ludzi. Problem ten może pojawić się w przypadku, gdy ofiara przestępstwa jest uważana przede wszystkim za osobę, która naruszyła prawo. (Fragm.)

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

1. W rozumieniu niniejszej konwencji określenie "tortury" oznacza każde działanie, którym jakiegokolwiek osobie umyślnie zadaje się ostry ból lub cierpienie, fizyczne bądź psychiczne, w celu uzyskania od niej lub od osoby trzeciej informacji lub wyznania, w celu ukarania jej za czyn popełniony przez nią lub osobę trzecią albo o którego dokonanie jest ona podejrzana, a także w celu zastraszenia lub wywarcia nacisku na nią lub trzecią osobę albo w jakimkolwiek innym celu wynikającym z wszelkiej formy dyskryminacji, gdy taki ból lub cierpienie powodowane są przez funkcjonariusza państwowego lub inną osobę występującą w charakterze urzędowym lub z ich polecenia albo za wyraźną lub milczącą zgodą. Określenie to nie obejmuje bólu lub cierpienia wynikających jedynie ze zgodnych z prawem sankcji, nieodłącznie związanych z tymi sankcjami lub wywołanych przez nie przypadkowo.

2. Artykuł ten nie narusza umów międzynarodowych lub ustawodawstwa wewnętrznego, zawierających lub mogących zawierać postanowienia o szerszym zastosowaniu. (...)

Artykuł 3

1. Żadne Państwo Strona nie może wydalać, zwracać lub wydawać innemu państwu

danej osoby, jeżeli istnieją poważne podstawy, by sądzić, że może jej tam grozić stosowanie tortur.

2. Dla ustalenia istnienia takich podstaw właściwe władze uwzględniają wszelkie stosowne okoliczności, w tym, w odpowiednich wypadkach, istnienie w danym państwie stałej praktyki poważnych, jawnych i masowych naruszeń praw człowieka. (...)

“ Część 2. Prawa kobiet

KONWENCJA W SPRAWIE LIKWIDACJI WSZELKICH FORM DISKRYMINACJI KOBIET

Przyjęta i otwarta do podpisu, ratyfikacji i przystąpienia przez Zgromadzenie Ogólne ONZ na mocy Rezolucji 34/180 dnia 18 grudnia 1979r., weszła w życie dnia 3 września 1981r.

W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 3 września 1981 r. (Tekst: Dz. U. 82.10. 71-zał.).

Niniejsza Konwencja jest w prawie międzynarodowym jednym z najważniejszych aktów na rzecz praw kobiet. Podstawą jej utworzenia był cały zbiór działań i środków na rzecz eliminacji wszelkich form dyskryminacji wobec kobiet. Konwencja zawiera definicję dyskry-

minacji ze względu na płeć. Artykuł szósty szczególnie zobowiązuje Państwa Strony niniejszej Konwencji do podjęcia działań zwalczających wszelkie formy handlu kobietami i eksploatację prostytucji.

(Fragm.)

Państwa Strony niniejszej Konwencji,
(....)

Przypominając, że dyskryminacja kobiet narusza zasady równości praw i pozanowania godności ludzkiej, stanowi przeszkodę do udziału kobiet na równi z mężczyznami w życiu politycznym, społecznym, gospodarczym i kulturalnym ich krajów, hamuje wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny, a także utrudnia pełne rozwinięcie możliwości kobiet w służbie swoim krajom i ludzkości, Zaniepokojone faktem, że w sytuacjach niedostatku kobiety mają znikomy dostęp do żywności, opieki zdrowotnej, nauki, wykształcenia i możliwości zatrudnienia oraz zaspokajania innych potrzeb,
(....)

Świadome, że tradycyjna rola mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie powinna ulegać ewolucji, podobnie jak rola kobiety, i że jest to warunkiem osiągnięcia pełnej równości mężczyzn i kobiet,
(....)

Uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

W rozumieniu niniejszej konwencji określenie "dyskryminacja kobiet" oznacza wszelkie zróżnicowanie, wyłączenie lub ograniczenie ze względu na płeć, które powoduje lub ma na celu uszczuplenie albo uniemożliwienie kobietom, niezależnie od ich stanu cywilnego, przyznania, realizacji bądź korzystania na równi z mężczyznami z praw człowieka oraz podstawowych wolności w dziedzinach życia politycznego, gospodarczego, społecznego, kulturalnego, obywatelskiego i innych.

Artykuł 2

Państwa Strony potępiają dyskryminację kobiet we wszelkich jej formach oraz zgadzają się prowadzić, za pomocą wszelkich odpowiednich środków i bez zwłoki, politykę likwidującą dyskryminację kobiet i w tym celu zobowiązują się:

- a)wprowadzić zasadę równości mężczyzn i kobiet do swych konstytucji państwowych lub innych odpowiednich aktów ustawodawczych, jeżeli dotychczas tego nie uczyniły, oraz zapewnić w drodze ustawodawczej lub za pomocą innych środków realizację tych zasad w praktyce,
- b)podjąć stosowne kroki ustawodawcze i inne działania, obejmujące tam, gdzie jest to niezbędne, sankcje i zabraniające wszelkiej dyskryminacji kobiet,
- c)ustanowić ochronę prawną praw kobiet

na zasadach równości z mężczyznami oraz zapewnić w drodze postępowania przed właściwymi sądami państwowymi i innymi organami publicznymi skuteczną ochronę kobiet przed wszelkimi aktami dyskryminacji,

d) powstrzymać się od wszelkich działań i praktyk dyskryminujących kobiety i zapewnić, aby władze i organy publiczne działały zgodnie z tym obowiązkiem,

e) podejmować wszelkie stosowne kroki, aby likwidować dyskryminację kobiet przez jakiegokolwiek osoby, organizacje i przedsiębiorstwa,

f) podejmować wszelkie stosowne kroki, łącznie z ustawodawczymi, w celu zmiany lub uchylecia wszelkich ustaw, zarządzeń, zwyczajów lub praktyk, które stanowią dyskryminację kobiet,

g) uchylić wszelkie przepisy karne, które dyskryminują kobiety.

Artykuł 3

Państwa Strony podejmą we wszystkich dziedzinach, a w szczególności w dziedzinie życia politycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, wszelkie stosowne kroki, w tym również ustawodawcze, dla zapewnienia pełnego rozwoju i awansu kobiet w celu zapewnienia im posiadania i wykonywania praw człowieka oraz podstawowych wolności na zasadach równości z mężczyznami.

(...)

Artykuł 6

Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, w tym również ustawodawcze, w celu położenia kresu wszelkim formom handlu kobietami oraz ciągnięciu zysków z prostytucji kobiet.

CZĘŚĆ II

Artykuł 9

1. Państwa Strony zapewnią kobietom równe prawa z mężczyznami w zakresie nabywania, zmiany lub zachowania obywatelstwa. W szczególności zapewnią one, że ani małżeństwo z cudzoziemcem, ani zmiana obywatelstwa przez małżonka podczas trwania małżeństwa nie spowodują automatycznie zmiany obywatelstwa małżonki ani nie uczynią jej bezpaństwowcem, ani też nie zmuszą jej do przyjęcia obywatelstwa małżonka.

2. Państwa Strony zapewnią kobietom równe prawa z mężczyznami w odniesieniu do obywatelstwa ich dzieci.

CZĘŚĆ III

Artykuł 10

Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki w celu likwidacji dyskryminacji kobiet, aby zapewnić im równe prawa z mężczyznami w dziedzinie kształcenia, a w szczególności zapewniające na zasadzie równości kobiet i mężczyzn: (...)

Artykuł 11

1. Państwa Strony zobowiązują się do podjęcia wszelkich stosownych kroków w celu likwidacji dyskryminacji kobiet w dziedzinie zatrudnienia, zmierzających do zapewnienia im na zasadzie równości mężczyźni i kobiet takich samych praw, a w szczególności:

- a) prawa do pracy jako niezbywalnego prawa każdego człowieka,
- b) prawa do takich samych możliwości zatrudnienia, w tym również równych kryteriów doboru w zakresie zatrudnienia,
- c) prawa swobodnego wyboru zawodu i zatrudnienia, prawa do awansu, stałej pracy oraz wszelkich świadczeń i warunków pracy, prawa do kształcenia i doksztalcenia zawodowego, w tym również do praktyk, doskonalenia zawodowego i stałego szkolenia,
- d) prawa do równego wynagradzania, w tym również do świadczeń oraz do równego traktowania za pracę tej samej wartości, jak również do równego traktowania w ocenie jakości pracy,
- e) prawa do zabezpieczenia społecznego, w szczególności w razie przejścia na emeryturę, bezrobocia, choroby, inwalidztwa i starości lub niezdolności do pracy z innych przyczyn, jak również prawa do płatnego urlopu,
- f) prawa do ochrony zdrowia i bezpiecznych warunków pracy, włączając w to ochronę zdolności do rodzenia potomstwa.

2. W celu zapobieżenia dyskryminacji kobiet w związku z zamążpójściem lub

macierzyństwem oraz zapewnienia im faktycznego prawa do pracy, Państwa Strony podejmą stosowne kroki, aby;

- a) zabronić, pod groźbą zastosowania sankcji, zwalniania kobiet z powodu ciąży lub urlopu macierzyńskiego oraz dyskryminacyjnego zwalniania ze względu na to, że są zamężne,
 - b) wprowadzić urlop macierzyński z prawem do wynagrodzenia lub do innych równoważnych świadczeń socjalnych, z zachowaniem prawa do powrotu do poprzedniego zatrudnienia, do stażu pracy i awansu oraz do uprawnień socjalnych,
 - c) popierać udzielanie dodatkowych świadczeń społecznych, niezbędnych do umożliwienia rodzicom łączenia obowiązków rodzinnych z obowiązkami zawodowymi i udziałem w życiu publicznym, zwłaszcza przez popieranie tworzenia i rozwijania sieci instytucji zapewniających opiekę nad dziećmi,
 - d) zapewnić szczególną ochronę kobietom w ciąży w razie stwierdzenia szkodliwości wykonywanych przez nie rodzajów pracy.
3. Ustawodawstwo mające na celu ochronę kobiet, w zakresie objętym niniejszym artykułem, będzie poddawane okresowemu przeglądowi z uwzględnieniem stanu wiedzy naukowej i technicznej oraz zależnie od potrzeb zmieniane, uchylane lub rozszerzane.

Artykuł 12

1. Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki zmierzające do likwidacji dyskryminacji kobiet w dziedzinie opieki zdrowotnej w celu zapewnienia im, na zasadach równości z mężczyznami, dostępu do korzystania z usług służby zdrowia, w tym również usług związanych z panowaniem rodziny.

(...)

Artykuł 13

Państwa Strony zobowiązują się do podjęcia wszelkich stosownych kroków dla likwidacji dyskryminacji w stosunku do kobiet w innych dziedzinach życia gospodarczego i społecznego w celu zapewnienia im, na zasadzie równości mężczyzn i kobiet, takich samych praw, a w szczególności:

- a) prawa do świadczeń rodzinnych,
- b) prawa do pożyczek bankowych i hipotecznych oraz innych form kredytu finansowego,
- c) prawa do uczestniczenia w działalności rekreacyjnej, sportowej oraz we wszystkich formach życia kulturalnego.

CZĘŚĆ IV

Artykuł 15

1. Państwa Strony zapewnią kobietom równość z mężczyznami wobec prawa.

(...)

4. Państwa Strony zapewnią mężczyznom i kobietom równe uprawnienia w zakresie

ustawodawstwa normującego prawa jednostek do wolności wyboru miejsca zamieszkania lub pobytu.

Artykuł 16

1. Państwa Strony podejmą wszelkie niezbędne kroki w celu likwidacji dyskryminacji kobiet we wszystkich sprawach wynikających z zawarcia małżeństwa i stosunków rodzinnych, a w szczególności zapewnią, na warunkach równości z mężczyznami:

- a) równe prawo zawierania małżeństwa,
- b) równe prawo swobodnego wyboru małżonka i zawierania małżeństwa wyłącznie za własną swobodną i pełną zgodą,
- c) równe prawa i obowiązki w czasie trwania małżeństwa i po jego rozwiązaniu,
- d) równe prawa i obowiązki rodzicielskie, niezależnie od tego, czy rodzice są małżeństwem, w sprawach dotyczących ich dzieci; we wszystkich przypadkach dobro dzieci będzie najważniejsze,
- e) równe prawa w zakresie swobodnego i świadomego decydowania o liczbie dzieci i odstępach czasu między ich narodzinami oraz w sprawach dostępu do informacji, poradnictwa i środków umożliwiających korzystanie z tego prawa,

(...)

2. Przyrzeczenie małżeństwa oraz małżeństwo dziecka nie będą miały skutku prawnego; zostaną podjęte wszelkie niezbędne kroki, w tym również ustawo-

dawcze, w kierunku określenia dolnej granicy wieku zdolności do zawarcia małżeństwa i wprowadzenia obowiązkowego wpisu małżeństw do urzędowego rejestru.

“ Część 3. Prawa migrantów

PROTOKÓŁ PRZECIWKO PRZEMYTOWI MIGRANTÓW DROGĄ LĄDOWĄ, MORSKĄ I POWIETRZNĄ, UZUPEŁNIAJĄCY KONWENCJĘ NARODÓW ZJEDNOCZONYCH PRZECIWKO MIĘDZYNARODOWEJ PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ

Przyjęty i otwarty do podpisu, ratyfikacji i przystąpienia na mocy Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ 55/25 dnia 15 listopada 2000 r., wszedł w życie 28 stycznia 2004 r. W stosunku do Polski Protokół wszedł w życie dnia 28 stycznia 2004 r. (Tekst: Dz. U. 05. 18.162).

Niniejszy Protokół zawiera szczegółową definicję przemytu migrantów, różniącą się od definicji handlu ludźmi zawartej w Protokole o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniającym Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej.
(Fragm.)

I. Postanowienia ogólne

Artykuł 2. Określenie celu

Celem niniejszego protokołu jest zapobieganie i zwalczanie przemytu migrantów, jak również wspieranie współpracy pomiędzy Państwami-Stronami w realizacji tego celu, przy jednoczesnej ochronie praw przemyconych migrantów.

Artykuł 3. Wyjaśnienie pojęć

W rozumieniu niniejszego protokołu:

- (a) "przemyt migrantów" oznacza organizowanie, w celu uzyskania, bezpośrednio lub pośrednio, korzyści finansowej lub innej korzyści o charakterze materialnym, nielegalnego wjazdu osoby na terytorium Państwa-Strony, którego taka osoba nie jest obywatelem lub w którym nie posiada stałego miejsca zamieszkania;
- (b) "nielegalny wjazd" oznacza przekroczenie granicy bez spełnienia koniecznych wymogów przewidzianych dla zgodnego z prawem wjazdu do państwa przyjmującego;
- (c) "fałszywy dokument podróży lub tożsamości" oznacza każdy dokument podróży lub dokument tożsamości, który:
 - (i) został sporządzony w drodze fałszerstwa lub w istotny sposób zmieniony przez podmiot inny niż osoba lub organ prawnie upoważnione w imieniu państwa do sporządzenia lub wystawienia takiego dokumentu podróży lub tożsamości; lub
 - (ii) został wydany w sposób niewłaściwy

lub uzyskany w wyniku podania nieprawdziwych danych, w efekcie korupcji lub przy zastosowaniu przymusu albo w jakikolwiek inny sposób niezgodny z prawem; lub (iii) jest używany przez osobę inną niż jego prawowity posiadacz;

(d) "statek" oznacza każdy rodzaj pojazdu wodnego, w tym statek bezwypornościowy i wodnopłat, używany lub nadający się do użytku w charakterze środka transportu wodnego, z wyjątkiem okrętu wojennego, okrętu pomocniczego marynarki wojennej lub innego statku stanowiącego własność rządu lub eksploatowanego przez rząd i wykorzystywanego tymczasowo wyłącznie w celu świadczenia niekomercyjnych usług na rzecz rządu.

(...)

“ Część 4. Prawa dziecka

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

Przyjęta i otwarta do podpisu, ratyfikacji i przystąpienia na mocy Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ 45/25 dnia 20 listopada 1989 r., weszła w życie dnia 2 września 1990 r. W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 7 lipca 1991 r. (Tekst: Dz. U. 91.120. 526 z późn. zm.).

Niniejsza Konwencja o Prawach Dziecka jest najbardziej znaczącym traktatem dotyczącym ochrony praw osób niepełnoletnich. Zobowiązuje Państwa Strony do ochrony dzieci przed jakimkolwiek wykorzystaniem ekonomicznym i seksualnym oraz do zwalczania handlu dziećmi.

Zobowiązania te są zawarte i wyraźnie określone w Protokole fakultatywnym do niniejszej Konwencji, który zobowiązuje Państwa Strony do zwalczania sprzedaży dzieci, jak również w Konwencji (Nr 182) Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci. Konwencja ta obowiązuje Państwa Strony do eliminacji „wszystkich form niewolnictwa lub praktyk podobnych do niewolnictwa, takich jak sprzedaż i handel dziećmi, niewolnictwo za długi i poddaństwo lub praca przymusowa albo obowiązkowa, w tym przymusowe lub obowiązkowe rekrutowanie dzieci do udziału w konflikcie zbrojnym”. Wymienione umowy definiują „dziecko” jako każdą osobę poniżej 18 roku życia.

(Fragm.)

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

W rozumieniu niniejszej konwencji "dziecko" oznacza każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletniość.

Artykuł 2

1. Państwa-Strony w granicach swojej jurysdykcji będą respektowały i gwarantowały prawa zawarte w niniejszej konwencji wobec każdego dziecka, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego, niepełnosprawności, cenzusu urodzenia lub jakiegokolwiek innego tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego.

2. Państwa-Strony będą podejmowały właściwe kroki dla zapewnienia ochrony dziecka przed wszelkimi formami dyskryminacji lub karania ze względu na status prawny, działalność, wyrażane poglądy lub przekonania religijne rodziców dziecka, opiekunów prawnych lub członków rodziny.

(...)

Artykuł 6

1. Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.

2. Państwa-Strony zapewnią, w możliwie maksymalnym zakresie, warunki życia i rozwoju dziecka.

Artykuł 7

1. Niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia, a dziecko od momentu urodzenia będzie miało prawo do otrzymania imienia, uzyskania obywatelstwa oraz, jeśli to możliwe, prawo do poznania swoich rodi-

ców i pozostawania pod ich opieką.

2. Państwa-Strony zapewnią, aby te prawa stały się zgodne z ich prawem wewnętrznym oraz z ich międzynarodowymi zobowiązaniami w tej dziedzinie, w szczególności w przypadkach, gdyby brak tych uregulowań spowodował, iż dziecko zostałoby bezpaństwowcem.

Artykuł 8

1. Państwa-Strony podejmują działania mające na celu poszanowanie prawa dziecka do zachowania jego tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych, zgodnych z prawem, z wyłączeniem bezprawnych ingerencji.

2. W przypadku gdy dziecko zostało bezprawnie pozbawione części lub wszystkich elementów swojej tożsamości, Państwa-Strony okażą właściwą pomoc i ochronę w celu jak najszybszego przywrócenia jego tożsamości.

(...)

Artykuł 10

1. Zgodnie z wynikającym z postanowienia artykułu 9 ustęp 1 obowiązkiem Państw-Stron wnioski składane przez dziecko lub przez jego rodziców odnośnie do wjazdu lub opuszczenia Państwa-Strony w celułączenia rodziny będą rozpatrywane przez Państwa-Strony w sposób przychylny, humanitarny i w szybkim trybie. Państwa-Strony ponadto zapewnią, aby złożenie takiego wniosku nie pociągało za sobą

ujemnych skutków dla wnioskodawców oraz członków ich rodzin.

2. Dziecko, którego rodzice przebywają w różnych państwach, będzie miało prawo do utrzymywania regularnych, z wyjątkiem okoliczności nadzwyczajnych, osobistych stosunków i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców. W tym celu oraz zgodnie z obowiązkiem Państw-Stron wynikającym z postanowienia artykułu 9 ustęp 2 Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka oraz jego rodziców do opuszczenia każdego kraju, w tym własnego, oraz powrotu do ich własnego kraju. Prawo do opuszczenia dowolnego kraju będzie podlegać tylko takim ograniczeniom, które są określone przez prawo i które są niezbędne dla ochrony bezpieczeństwa narodowego, porządku publicznego, zdrowia i moralności społecznej lub praw i swobód innych osób, zgodnych z pozostałymi prawami uznanymi w niniejszej Konwencji.

Artykuł 11

1. Państwa-Strony będą podejmowały kroki dla zwalczania nielegalnego transferu dzieci oraz ich nielegalnego wywozu za granicę.

2. W tym celu Państwa-Strony będą popierały zawieranie odpowiednich umów dwustronnych lub wielostronnych albo przystępowanie do istniejących już umów. (...)

Artykuł 21

Państwa-Strony uznające i/ lub dopuszczające system adopcji zapewnią, aby dobro dziecka było celem najwyższym, i będą:

- a) czuwać, aby adopcja dziecka odbywała się tylko z upoważnienia kompetentnych władz, które będą decydować - zgodnie z obowiązującym prawem i postępowaniem oraz na podstawie wszelkich stosownych i wiarygodnych informacji - o tym, że adopcja jest dopuszczalna ze względu na sytuację dziecka w odniesieniu do rodziców, krewnych i opiekunów prawnych, oraz - w przypadku gdy jest to wymagane - aby osoby zainteresowane świadomie wyraziły zgodę na adopcję po przeprowadzeniu z nimi niezbędnych konsultacji;
- b) traktować adopcję związaną z przeniesieniem dziecka do innego kraju jako zastępczy środek opieki nad dzieckiem, jeżeli nie może być ono umieszczone w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej albo nie można mu zapewnić w żaden inny odpowiedni sposób opieki w kraju jego pochodzenia;
- c) dbać o to, aby dziecko adoptowane do innego kraju miało zabezpieczenie gwarancyjne i poziom życia odpowiednie do tych, które byłyby zapewnione w przypadku adopcji krajowej;
- d) podejmować wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia, aby w przypadku adopcji do innego kraju osoby w niej zaangażowane nie uzyskały z tego powodu nieostosownych

korzyści finansowych;

e) sprzyjać osiągnięciu celów niniejszego artykułu, tam gdzie jest to stosowne, przez zawieranie dwustronnych lub wielostronnych porozumień lub umów, a także dążyć w ich ramach do zapewnienia, aby umieszczenie dziecka w innym kraju odbywało się za pośrednictwem kompetentnych władz lub organów.

Artykuł 22

1. Państwa-Strony podejmą właściwe kroki dla zapewnienia, aby dziecko, które ubiega się o status uchodźcy bądź jest uważane za uchodźcę w świetle odpowiednich przepisów prawa międzynarodowego lub wewnętrznego stosowanego postępowania, w przypadku gdy występuje samo lub towarzyszą mu rodzice bądź inna osoba, otrzymało odpowiednią ochronę i pomoc humanitarną przy korzystaniu z odpowiednich praw zawartych w niniejszej konwencji lub innych międzynarodowych aktach dotyczących praw człowieka oraz innych dokumentach w sprawach humanitarnych, których wspomniane Państwa są Stronami.

2. W tym celu Państwa-Strony zapewnią, w stopniu, jaki uznają za właściwy, współdziałanie w wysiłkach podejmowanych przez Narody Zjednoczone i inne kompetentne organizacje międzyrządowe oraz pozarządowe, współpracujące z Narodami Zjednoczonymi, dla udzielenia ochrony i pomocy takiemu dziecku oraz

odnalezienia jego rodziców lub innych członków rodziny dziecka uchodźcy w celu uzyskania informacji niezbędnych do ponownego połączenia go z rodziną. W przypadkach gdy nie można odnaleźć rodziców ani innych członków rodziny, dziecko zostanie otoczone taką samą opieką, jak dziecko pozbawione stałe bądź czasowo swojego otoczenia rodzinnego z jakichkolwiek przyczyn, zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji. (...)

Artykuł 27

1. Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu. (...)

Artykuł 31

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, stosownych do wieku dziecka, oraz do nieskrępowanego uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym. (...)

Artykuł 32

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do ochrony przed wyzyskiem ekonomicznym, przed wykonywaniem pracy, która może być niebezpieczna lub też może kolidować z kształceniem dziecka, bądź może być szko-

dliwa dla zdrowia dziecka lub jego rozwoju fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego lub społecznego.

2. Państwa-Strony będą podejmowały kroki ustawodawcze, administracyjne, socjalne oraz środki w dziedzinie oświaty dla zapewnienia realizacji postanowień niniejszego artykułu. W tym celu, mając na uwadze odnośne postanowienia innych dokumentów międzynarodowych, Państwa-Strony w szczególności:

- a) ustanowią minimalny poziom lub poziomy wiekowe dla ubiegania się o podjęcie pracy;
- b) ustanowią właściwe przepisy odnośnie do wymiaru czasowego oraz warunków zatrudnienia;
- c) ustanowią odpowiednie kary lub inne sankcje do zapewnienia skutecznego stosowania niniejszego artykułu.

Artykuł 33

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie odpowiednie kroki, w tym środki ustawodawcze, administracyjne, socjalne oraz środki w dziedzinie oświaty, w celu zapewnienia ochrony dzieci przed nielegalnym używaniem środków narkotycznych i substancji psychotropowych, zgodnie z ich zdefiniowaniem w odpowiednich umowach międzynarodowych, oraz w celu zapobiegania wykorzystywaniu dzieci do nielegalnej produkcji tego typu substancji i handlu nimi.

Artykuł 34

Państwa-Strony zobowiązują się do ochrony dzieci przed wszelkimi formami wyzysku seksualnego i nadużyć seksualnych. Dla osiągnięcia tych celów Państwa-Strony podejmą w szczególności wszelkie właściwe kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania:

- a) nakłanianiu lub zmuszaniu dziecka do jakichkolwiek nielegalnych działań seksualnych;
- b) wykorzystywaniu dzieci do prostytucji lub innych nielegalnych praktyk seksualnych;
- c) wykorzystywaniu dzieci w pornograficznych przedstawieniach i materiałach.

Artykuł 35

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania uprowadzeniom, sprzedaży bądź handlowi dziećmi, dokonywanym dla jakichkolwiek celów i w jakiegokolwiek formie.

Artykuł 36

Państwa-Strony będą bronić dziecko przed wszelkimi innymi formami wyzysku, w jakimkolwiek aspekcie naruszającymi dobro dziecka.

PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY DO KONWENCJI O PRAWACH DZIECKA W SPRAWIE HANDLU DZIEĆMI, DZIECIĘCEJ PROSTYTUCJI I DZIECIĘCEJ PORNOGRAFII

Przyjęty i otwarty do podpisu, ratyfikacji i przystąpienia na mocy Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ 54/263 dnia 25 maja 2000 r., wszedł w życie 18 stycznia 2002 r.

W stosunku do Polski Protokół wszedł w życie dnia 4 marca 2005 r. (Tekst Protokołu jest dostępny w Druku Sejmowym 3162, s. 9-18).

Niniejszy Protokół dostarcza dokładnych definicji takich pojęć jak „sprzedaż dzieci”, „dziecięca prostytutka” i „dziecięca pornografia”. Zobowiązuje on także rządy państw do kryminalizacji i karania czynności powiązanych z tymi przestępstwami. Nakazuje ukaranie nie tylko tych, którzy oferują lub dostarczają dzieci w celu ich seksualnego wykorzystania, przekazywania narzędzi czy też świadczenia pracy przymusowej, ale także tych, którzy wykorzystują dzieci do tych czynności. Protokół chroni prawa i interesy dzieci, które stały się ofiarami. Rządy państw obowiązane są do udzielenia im wsparcia prawnego i innej niezbędnej pomocy. Zobowiązanie to zawiera w sobie troskę o dobro dziecka podczas wszelkich kontaktów z wymiarem

sprawiedliwości w jego sprawie. Dzieci w trakcie procesu reintegracji powinny mieć zapewnione niezbędne wsparcie medyczne, psychologiczne, socjalne i finansowe. Z uwagi na to, iż Protokół fakultatywny jest uzupełnieniem Konwencji o prawach dziecka, interpretacja jego tekstu winna być zawsze stosowana z uwzględnieniem zasady niedyskryminacji i kierowania się dobrem dziecka. Protokół podkreśla również, jak bardzo istotna w zwalczaniu handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii jest współpraca międzynarodowa i edukacja społeczeństwa.

(Fragm.)

Państwa-Strony niniejszego Protokołu,
(...)
uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Państwa-Strony niniejszego Protokołu wprowadzą zakaz handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, tak jak jest to określone w niniejszym Protokole.

Artykuł 2

Dla celów niniejszego Protokołu:

a) handel dziećmi oznacza jakiegokolwiek działanie lub transakcję, w drodze której dziecko przekazywane jest przez jakąkolwiek osobę lub grupę osób innej osobie lub grupie za wynagrodzeniem lub jakąkolwiek inną rekompensatą;

b) dziecięca prostytutka oznacza wykorzystywanie dzieci do czynności seksualnych za wynagrodzeniem lub jakkolwiek rekompensatą w innej formie;

c) dziecięca pornografia oznacza jakiegokolwiek pokazywanie, za pomocą dowolnych środków, dziecka uczestniczącego w rzeczywistych lub symulowanych ewidentnie czynnościach seksualnych lub też jakiegokolwiek pokazywanie organów płciowych w celach przede wszystkim seksualnych.

Artykuł 3

1. Każde z Państw-Stron niniejszego Protokołu zapewni, jako minimum, pełne objęcie swoim prawem kryminalnym lub karnym następujących czynności i działań, bez względu na to, czy przestępstwa takie popełnione zostały w tym kraju czy też za granicą, przez pojedyncze osoby lub w sposób zorganizowany:

a) w kontekście handlu dziećmi, zgodnego z definicją zawartą w artykule 2:

i) oferowanie, dostarczenie lub przyjęcie dziecka w jakikolwiek sposób w celu:

a. seksualnego wykorzystywania dziecka;
b. przekazania organów dziecka dla zysku;
c. angażowania dziecka do pracy przymusowej.

i) nakłanianie w niewłaściwy sposób, jako pośrednik, do udzielenia zgody na adopcję dziecka, z naruszeniem stosownych międzynarodowych instrumentów prawnych dotyczących adopcji;

b) oferowanie, uzyskiwanie, nabycie lub dostarczenie dziecka w celu prostitucji zgodnie z definicją zawartą w artykule 2;

c) produkcja, dystrybucja, rozpowszechnianie, import, eksport, oferowanie, handel lub posiadanie dla wyżej wymienionych celów dziecięcej pornografii, zgodnie z definicją zawartą w artykule 2.

2. Zgodnie z postanowieniami prawa krajowego Państw-Stron niniejszego Protokołu powyższe dotyczy również próby popełnienia któregośkolwiek z wyżej wymienionych czynów, a także współudziału lub udziału w którymkolwiek z tych czynów.

3. Każde z Państw-Stron niniejszego Protokołu wprowadzi karalność tych przestępstw odpowiednimi sankcjami uwzględniającymi ich niezwykle poważny charakter.

4. Zgodnie z postanowieniami prawa krajowego każde z Państw-Stron niniejszego Protokołu wprowadzi, tam gdzie to właściwe, środki dla ustanowienia odpowiedzialności osób prawnych za przestępstwa określone w ustępie pierwszym niniejszego artykułu. Zgodnie z zasadami prawa Państwa-Strony, taka odpowiedzialność osób prawnych może mieć charakter karny, cywilny lub administracyjny.

5. Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne środki prawne i administracyjne, by zapewnić, że wszystkie osoby zaangażowane w adopcję dziecka działają

wzgodnie z odnośnymi międzynarodowymi instrumentami prawnymi.
(...)

Artykuł 8

1. Państwa-Strony podejmą odpowiednie kroki w celu ochrony praw i interesów dzieci-ofiar praktyk zakazanych niniejszym Protokołem, na wszystkich etapach postępowania karnego, w szczególności poprzez:

- a) uznanie szczególnej wrażliwości dzieci-ofiar oraz dostosowanie procedur, aby uwzględnić ich szczególne potrzeby, w tym wynikające z roli świadków;
- b) informowanie dzieci-ofiar o ich prawach, roli oraz o zakresie, czasie trwania i przebiegu postępowań jak również o rozstrzygnięciu ich spraw;
- c) umożliwienie przedstawienia i uwzględnienia opinii, potrzeb i trosk dzieci-ofiar w postępowaniach, które dotyczą ich osobistych interesów, w sposób zgodny z zasadami postępowania przewidzianymi prawem krajowym;
- d) zapewnienie w ciągu całego procesu sądowego wsparcia odpowiednich służb dla dzieci-ofiar;
- e) właściwą ochronę prywatności i tożsamości dzieci-ofiar oraz podjęcie środków, zgodnych z prawem krajowym, w celu uniknięcia niewłaściwego rozpowszechnienia informacji, mogących doprowadzić do identyfikacji dzieci-ofiar;
- f) zapewnienie, w odpowiednich przypa-

dkach, ochrony dzieciom-ofiarom a także ich rodzinom i świadkom występujących w ich imieniu, przed zastraszaniem i zemstą;

g) unikanie zbędnych opóźnień w rozstrzyganiu spraw i wykonywaniu wyroków lub postanowień przyznających rekompensatę dzieciom-ofiarom.

2. Państwa-Strony zapewnią, że niepewność co do faktycznego wieku ofiary nie będzie wstrzymywać rozpoczęcia postępowania karnego, w tym postępowania mającego na celu ustalenie wieku ofiary;

3. Państwa-Strony zapewnią, że w traktowaniu dzieci - ofiar przestępstw określonych niniejszym Protokołem, będzie przez system prawa karnego podstawowym celem będzie najlepiej pojęty interes dziecka. (...)

KONWENCJA MIĘDZYNARODOWEJ ORGANIZACJI PRACY (NR 182) DOTYCZĄCA ZAKAZU I NATYCHMIASTOWYCH DZIAŁAŃ NA RZECZ ELIMINOWANIA NAJGORSZYCH FORM PRACY DZIECI

Przyjęta w Genewie podczas sesji 87-tej Konferencji Międzynarodowej Organizacji Pracy dnia 17 czerwca 1999 r., weszła w życie 19 listopada 2000 r. W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 9 sierpnia 2003 r. (Tekst: Dz. U. 04. 139.1474).

Niniejsza Konwencja wymienia najgorsze formy pracy dzieci i jest powiązana z innymi wiążącymi i niewiązącymi aktami prawnymi Międzynarodowej Organizacji Pracy.

Konwencja wyraźnie ma na celu uwolnienie milionów dzieci od wszystkich form niewolnictwa, praktyk podobnych do niewolnictwa, takich jak sprzedaż i handel dziećmi, niewola za dług i poddaństwo, przymusowa lub obowiązkowa praca, włączając w to także przymusową lub obowiązkową rekrutację dzieci do udziału w konfliktach zbrojnych, prostytucję i pornografię, wykorzystywanie do nielegalnych czynności i wszelkiej pracy, która może naruszać ich zdrowie, bezpieczeństwo i morale. Konwencja uznaje rolę władz krajowych w definiowaniu rodzajów pracy, która może naruszać zdrowie, bezpieczeństwo i morale dzieci. Koncentruje się na zwalczaniu najgorszych form pracy dzieci. Dlatego Konwencja chroni wszystkie osoby poniżej 18 roku życia tak, jak ma to miejsce w przypadku definicji dziecka zawartej w Konwencji o prawach dziecka ONZ.

Konwencja wzywa do międzynarodowej współpracy i pomocy w celu uczynienia jej postanowień faktycznie dającymi się stosować w praktyce, włączając w to wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego, edukacji i wykorzenienie ubóstwa. Konwencja nr 182 jest uważana za część tzw. „core conventions” Międzynarodowej Organizacji Pracy. Zalicza się do nich także Konwencję nr 138 przyjętą w 1973 roku dotyczącą najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia.

(Fragm.)

Artykuł 1

Każdy Członek, który ratyfikuje niniejszą konwencję, podejmie natychmiastowe i skuteczne środki w celu pilnego zapewnienia zakazu i eliminowania najgorszych form pracy dzieci.

Artykuł 2

Dla celów niniejszej konwencji określenie “dziecko” będzie miało zastosowanie do wszystkich osób poniżej 18. roku życia.

Artykuł 3

Dla celów niniejszej konwencji wyrażenie “najgorsze formy pracy dzieci” obejmuje:

- a) wszystkie formy niewolnictwa lub praktyk podobnych do niewolnictwa, takich jak sprzedaż i handel dziećmi, niewolnictwo za długi i pańszczyzna lub praca przymusowa albo obowiązkowa, w tym przymusowe lub obowiązkowe rekrutowanie dzieci do udziału w konflikcie zbrojnym,
- b) korzystanie, angażowanie lub proponowanie dziecka do prostytucji, produkcji pornografii lub przedstawień pornograficznych,
- c) korzystanie, angażowanie lub proponowanie dziecka do nielegalnych działalności, w szczególności do produkcji i handlu narkotyków, jak to określają stosowne traktaty międzynarodowe,
- d) pracę, która ze względu na swój charakter lub okoliczności, w których jest prowadzona, może zagrażać zdrowiu, bezpieczeństwu lub moralności dzieci.

(...)

“ Część 5. Współczesne niewolnictwo

KONWENCJA W SPRAWIE NIEWOLNICTWA

Przyjęta przez Ligę Narodów i podpisana w Genewie dnia 25 września 1926 r., weszła w życie 9 marca 1927 r. Konwencja ta została zmieniona przez Protokół o zmianie Konwencji w sprawie niewolnictwa z dnia 23 października 1953 r.; zmieniona Konwencja weszła w życie dnia 7 grudnia 1953 r.

Wstosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 17 września 1930 r. (Tekst: Dz. U. 31. 4. 21).

Niniejsza Konwencja przyjęta przez Ligę Narodów jest pierwszym międzynarodowym traktatem, który definiuje niewolnictwo i handel niewolnikami oraz zobowiązuje rządy państw do zniesienia niewolnictwa. Szacuje się, że między 1815 r. a 1957 r. przyjęto na świecie około 300 międzynarodowych porozumień dotyczących zwalczania niewolnictwa w różnych jego postaciach, włączając w to Konwencję międzynarodową o zwalczaniu handlu białymi niewolnikami – 1910 r., Konwencję w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji – 1949 r., Uzupełniającą Konwencję w sprawie

zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa – 1956 r. (Fragm.)

Artykuł 1

W myśl niniejszej Konwencji ustala się, że:

- 1) Niewolnictwo jest stanem czy położeniem jednostki względem której stosowane jest postępowanie w całości lub części wynikające z prawa własności.
 - 2) Pojęcie handlu niewolnikami obejmuje wszelkie pojmanie, nabycie lub odstąpienie danej osoby celem uczynienia z niej niewolnika; wszelkie nabycie niewolnika dla sprzedaży lub zamiany, jakkolwiek akt odstąpienia drogą sprzedaży lub zamiany niewolnika nabytego dla celów sprzedaży lub wymiany jak i w ogóle wszelki rodzaj handlu lub przewozu niewolników.
- (...)

Artykuł 5

Wysokie Układające się Strony uznają, że zastosowanie pracy przymusowej lub obowiązującej może pociągnąć za sobą ważne konsekwencje i zobowiązują się, każda odnośnie do terytorjów poddanych ich suwerenności, jurysdykcji, protektoratowi, władaniu lennemu lub opiece, przedsięwziąć potrzebne kroki na to, by praca przymusowa lub obowiązkowa nie pociągała za sobą warunków równoznacznych z niewolnictwem. Postanawia się zatem co następuje:

1) Że z zastrzeżeniem zarządzeń przejściowych, wymienionych w paragrafie 2 (poniżej) praca przymusowa lub obowiązująca może być wymagana tylko dla celów publicznych.

2) Na terytorjach, gdzie praca przymusowa lub obowiązująca jeszcze istnieje dla innych celów, oprócz dla celów publicznych, Wysokie Układające się Strony będą usiłowały stopniowo położyć temu kres w jaknajprędszym czasie. Zaś o ile praca przymusowa lub obowiązkowa będzie jeszcze istnieć, będzie ona stosowana tylko wyjątkowo, za odpowiednim wynagrodzeniem i pod warunkiem, że nie pociągnie za sobą zmiany zwykłego miejsca zamieszkania.

3) We wszelkich wypadkach miejscowe władze kompetentne zainteresowanego terytorjum przyjmą odpowiedzialność za stosowanie pracy przymusowej lub obowiązkowej.

(...)

UZUPEŁNIAJĄCA KONWENCJA W SPRAWIE ZNIESIENIA NIEWOLNICTWA, HANDLU NIEWOLNIKAMI ORAZ INSTYTUCJI I PRAKTYK ZBLIŻONYCH DO NIEWOLNICTWA

Przyjęta przez Konferencję Pełnomocników zwołaną przez Radę Społeczno-Gospodarczą na mocy Rezolucji 608 (XXI) ONZ dnia 30 kwietnia 1956 r. i podpisana w Genewie dnia 7 września 1956 r. Weszła w życie dnia 30 kwietnia 1957 r.

W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 10 stycznia 1963 r.

(Tekst: Dz. U. 63.33.185).

Niniejsza Konwencja dodaje do definicji niewolnictwazawartejwKonwencjiwsprawie niewolnictwa, która pozostaje obowiązującą, listę instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa w celu zintensyfikowania zarówno na szczeblu krajowym jak i międzynarodowym wysiłków zmierzających do zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa. Konwencja ta do chwili obecnej znajduje się wśród najważniejszych międzynarodowych aktów prawnych dotyczących walki z niewolnictwem i praktykami zbliżonymi do niewolnictwa.

(Fragm.)

Rozdział I. Instytucje i praktyki zbliżone do niewolnictwa

Artykuł 1

Każde z Państw uczestniczących w niniejszej Konwencji podejmie wszelkie możliwe i potrzebne kroki, tak ustawodawcze, jak i inne, by doprowadzić stopniowo i w jak najkrótszym czasie do całkowitego zniesienia lub uchylecia następujących instytucji i praktyk wszędzie tam, gdzie one jeszcze istnieją, i niezależnie od tego, czy mieszczą się one w definicji niewolnictwa zawartej w artykule pierwszym Konwencji w sprawie niewolnictwa, podpisanej w Genewie dnia 21 września 1926 r., czy też nie:

a) niewoli za długi, to jest stanu lub sytuacji wynikającej z zobowiązania dłużnika oddania pod zastaw długu swoich osobistych usług lub usług osoby pozostającej w stosunku zależności wobec dłużnika, jeżeli wartość tych usług, oszacowanych w granicach rozsądku, nie jest zaliczana na pokrycie długu lub też jeśli czas trwania i charakter tych usług nie są odpowiednio ograniczone i określone;

b) pańszczyzny, to jest stanu lub sytuacji dzierżawcy, który na mocy prawa, zwyczaju lub porozumienia jest zobowiązany mieszkać i pracować na ziemi stanowiącej własność innej osoby oraz wykonywać pewne określone usługi na rzecz danej osoby niezależnie od tego, czy czynności takie byłyby odpłatne, czy też nie, oraz jest pozbawiony wolności przeprowadzenia

zmiany swego stanu;

c) wszelkich instytucji lub praktyk przez które:

i) kobieta, pozbawiona prawa sprzeciwu, zostaje przyrzeczona na żonę lub wydana za mąż za wynagrodzeniem płatnym bądź to w gotówce, bądź też w naturze na rzecz jej rodziców, opiekuna, rodziny lub jakiegokolwiek innej osoby lub grupy albo

ii) mąż kobiety, jego rodzina lub jego klan ma prawo przekazać ją innej osobie w zamian za otrzymane wynagrodzenie lub w inny sposób, albo

iii) kobieta z chwilą śmierci swego męża może być przekazana w spadku innej osobie;

d) wszelkich instytucji lub praktyk, na mocy których dziecko lub osoba poniżej lat 18 jest oddawana przez którekolwiek lub oboje rodziców, lub przez swego opiekuna innej osobie za wynagrodzeniem bądź bezpłatnie w celu wyzyskiwania takiego dziecka lub osoby poniżej 18 lat albo ich pracy.

Artykuł 2

W celu położenia kresu instytucjom i praktykom wymienionym w artykule 1 punkt c) niniejszej Konwencji, uczestniczące w niej Państwa zobowiązują się ustanowić gdzie należy odpowiednią dolną granicę wieku zawierania małżeństw, zachęcać do stosowania takich środków, dzięki którym obie strony wstępujące w związek małżeński miałyby możliwość swobodnego wyrażania zgody na dany związek w obecności właściwej świeckiej osoby

urzędowej albo przedstawiciela wyznania, oraz nakłaniać do rejestracji małżeństw.

Rozdział II. Handel niewolnikami

Artykuł 3

1. Przewiezienie lub usiłowanie przewiezienia niewolników z jednego kraju do drugiego przy pomocy jakichkolwiek środków transportu lub współuczestnictwa w tych czynach będzie na mocy prawa obowiązującego w Państwach uczestniczących w niniejszej Konwencji uważane za przestępstwo i osoby uznane za winne popełnienia takich przestępstw będą podlegały surowym karom.

2. a) Państwa uczestniczące w niniejszej Konwencji podejmą wszelkie skuteczne środki w celu zapobieżenia, aby statki morskie i powietrzne uprawnione do używania ich bandery nie przewoziły niewolników, oraz będą karać osoby winne popełnienia takich czynów lub używania bandery państwowej dla takiego celu.

b) Państwa uczestniczące w niniejszej Konwencji podejmą wszelkie skuteczne kroki dla zapobieżenia, aby ich porty morskie i lotnicze oraz wybrzeża nie były używane do przewozu niewolników.

3. Państwa uczestniczące w niniejszej Konwencji będą wzajemnie wymieniać informacje w celu zapewnienia praktycznej koordynacji podejmowanych przez nie środków w zakresie zwalczania handlu niewolnikami oraz będą wzajemnie

zawiadamiać się o każdym przypadku handlu niewolnikami, jak też o każdej próbie popełnienia tego przestępstwa, o ile powezmą o tym wiadomość.

(...)

Rozdział III. Niewolnictwo oraz instytucje i praktyki zbliżone do niewolnictwa

(...)

Artykuł 6

1. Poddanie innej osoby niewolnictwu lub nakłanianie innej osoby do oddania siebie lub osoby od niej zależnej w niewolę albo usiłowanie popełnienia tych czynów, jak również współudział w nich, albo uczestniczenie w spisku, zmierzającym do popełnienia jakiegokolwiek z tych czynów, będzie zgodnie z prawem obowiązującym w Państwach uczestniczących w niniejszej Konwencji uważane za przestępstwo i osoby uznane za winne popełnienia takich czynów będą podlegały karze.

2. Z zastrzeżeniem postanowień zawartych w części wprowadzającej artykułu 1 niniejszej Konwencji, postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu będą miały zastosowanie również do przypadków nakłaniania innej osoby do oddania siebie lub osoby od niej zależnej w stan niewoli, wynikający z jakichkolwiek instytucji lub praktyk wymienionych w artykule 1, do wszelkiego usiłowania popełnienia takich czynów, do współudziału w nich oraz

do uczestniczenia w spisku zmierzającym do popełnienia któregokolwiek z tych przestępstw.

Rozdział IV. Definicje

Artykuł 7

Dla celów niniejszej Konwencji:

a) "Niewolnictwo" oznacza, zgodnie z określeniem zawartym w Konwencji w sprawie niewolnictwa z 1926 r., stan lub sytuację osoby, co do której są wykonywane niektóre lub wszelkie uprawnienia związane z prawem własności, a "niewolnik" oznacza osobę pozostającą w takim stanie lub w takiej sytuacji;

b) "Osobapozostającawstaniepoddania" oznacza osobę znajdującą się w sytuacji lub stanie wynikającym z jakichkolwiek instytucji lub praktyk wymienionych w artykule 1 niniejszej Konwencji;

c) "Handel niewolnikami" oznacza i obejmuje wszelkie czynności związane ze schwyтaniem, nabyciem jakiegokolwiek osoby lub rozporządzeniem nią w celu uczynienia z niej niewolnika, wszelkie czynności związane z nabyciem niewolnika w celu sprzedaży lub zamiany, wszelkie czynności dotyczące sprzedaży lub zamiany osoby nabytej dla tych celów, jak również w ogóle wszelki rodzaj handlu lub przewozu niewolników jakimikolwiek środkami transportu.

(...)

KONWENCJA MIĘDZYNARODOWEJ ORGANIZACJI PRACY (NR 29) DOTYCZĄCA PRACY PRZYMUSOWEJ LUB OBOWIĄZKOWEJ

Przyjęta dnia 28 czerwca 1930 r. przez Konferencję Ogólną Międzynarodowej Organizacji Pracy na 14-tej sesji w 1930 r., weszła w życie dnia 1 maja 1932 r.

W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 30 lipca 1959 r. (Tekst: Dz. U. 59.20.122-zał.).

Niniejsza Konwencja jako pierwsza definiuje pracę przymusową i wymienia jej cechy. (Fragm.)

Preambuła
(...)

Artykuł 2

1. Dla celów niniejszej konwencji wyrażenie "praca przymusowa lub obowiązkowa" oznaczać będzie wszelką pracę lub usługi wymagane od jakiejś osoby pod groźbą jakiegokolwiek kary i do których dana osoba nie zgłosiła się dobrowolnie.

2. Wyrażenie "praca przymusowa lub obowiązkowa" nie obejmuje jednakże, w rozumieniu niniejszej konwencji:

a) wszelkiej pracy lub usług wymaganych w myśl ustaw o obowiązkowej służbie wojskowej i poświęconych pracom o cha-

rakterze czysto wojskowym;

b) wszelkiej pracy lub usług wchodzących w zakres normalnych obowiązków obywatelskich w krajach rządzących się całkowicie samodzielnie;

c) wszelkiej pracy lub usług wymaganych od jakiejś osoby w wyniku skazania jej przez władzę sądową pod warunkiem, że ta praca lub te usługi będą wykonywane pod nadzorem i kontrolą władz publicznych i że ta osoba nie będzie najęta lub oddana do rozporządzenia jednostkom, prywatnym spółkom lub stowarzyszeniom;

d) wszelkiej pracy lub usług wymaganych w wypadkach siły wyższej, to znaczy w razie wojny, klęsk lub groźby klęsk takich, jak pożary, powódzie, głód, trzęsienia ziemi, gwałtowne epidemie i choroby bydła, najścia zwierząt, owadów lub szkodliwych pasożytów roślinnych i w ogóle wszelkich okoliczności stanowiących niebezpieczeństwo lub ryzyko niebezpieczeństwa dla życia lub normalnych warunków egzystencji ogółu lub pewnej części ludności;

e) drobnych robót wiejskich, to znaczy robót wykonywanych w bezpośrednim interesie ogółu przez członków tego ogółu, robót, które z tego tytułu mogą być uznane za normalne obowiązki obywatelskie, obowiązujące członków społeczności, pod warunkiem, że sama ludność lub jej bezpośredni przedstawiciele będą mieli prawo wypowiedzania się co do celowości tych robót.

(...)

KONWENCJA MIĘDZYNARODOWEJ ORGANIZACJI PRACY (NR 105) O ZNIESIENIU PRACY PRZYMUSOWEJ

Przyjęta dnia 25 czerwca 1957 r. przez Konferencję Ogólną Międzynarodowej Organizacji Pracy na 40-tej sesji, weszła w życie dnia 17 stycznia 1959 r.

W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 30 lipca 1958 r. (Tekst: Dz. U. 59.39.240-zał.).

Niniejsza Konwencja w pełni definiuje obowiązki Państw Stron do wykorzenienia i zniesienia wszelkich form pracy przymusowej. Państwa członkowskie Konwencji powinny być również zobowiązane do zapobiegania pracy przymusowej w ich krajach. (Fragm.)

Konferencja Ogólna Międzynarodowej Organizacji Pracy,
(...)

zważywszy, że Konwencja z 1926 r. w sprawie niewolnictwa stanowi, iż należy zastosować potrzebne środki, aby praca przymusowa lub obowiązkowa nie doprowadziła do warunków zbliżonych do niewolnictwa oraz że Dodatkowa Konwencja z 1956 r. w sprawie zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa dąży do całkowitego zniesienia służebności za długi i poddaństwa;

Artykuł 1

Każdy Członek Międzynarodowej Organizacji Pracy, który ratyfikuje niniejszą Konwencję, zobowiązuje się znieść pracę przymusową lub obowiązkową i nie korzystać z niej pod jakąkolwiek postacią:

- a) jako środka nacisku lub wychowania politycznego albo jako sankcji w stosunku do osób mających lub wypowiadających pewne poglądy polityczne albo manifestujących opozycję ideologiczną wobec ustalonego ustroju politycznego, społecznego lub gospodarczego;
- b) jako metody mobilizowania albo wykorzystania siły roboczej dla celów rozwoju gospodarczego;
- c) jako środka dyscypliny pracy;
- d) jako kary za udział w strajkach;
- e) jako środka dyskryminacji rasowej, społecznej, narodowej albo religijnej.

Artykuł 2

Każdy Członek Międzynarodowej Organizacji Pracy, ratyfikujący niniejszą Konwencję, zobowiązuje się zastosować skuteczne środki w celu natychmiastowego i całkowitego zniesienia pracy przymusowej lub obowiązkowej określonej w artykule 1 niniejszej Konwencji.

(...)

„ Część 6. Handel ludźmi i eksploatacja prostytucji

KONWENCJA W SPRAWIE ZWALCZANIA HANDLU LUDŹMI I EKSPLOATACJI PROSTYTUCJI

Zatwierdzona przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych na mocy Rezolucji 317 (IV) dnia 2 grudnia 1949 r., weszła w życie 25 lipca 1951 r. W stosunku do Polski Konwencja weszła w życie dnia 31 sierpnia 1952 r. (Tekst: Dz. U. 52.41.278).

*Niniejsza umowa stanowi główne międzynarodowe porozumienie dotyczące handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji. Po ratyfikacji niniejszej Konwencji niektóre państwa zdecydowały o zamknięciu domów publicznych i uznaniu za niezgodne z prawem nakłanianie do prostytucji i jej eksploatację, uznając tym samym prawo jednostki do wykonywania prostytucji w sposób niezależny.
(Fragm.)*

Wstęp

Zważywszy, że prostytucja i towarzyszące jej zło - handel ludźmi w celach prostytucji, są sprzeczne z godnością i wartością człowieka oraz zagrażają dobru jednostki, rodziny i społeczeństwa,

Zważywszy, że w dziedzinie zwalczania handlu kobietami i dziećmi obowiązują następujące akty międzynarodowe:

Artykuł 1

Strony niniejszej Konwencji zgadzają się ukarać każdego, kto dla zaspokojenia namiętności innej osoby:

- 1) dostarcza, zwabia lub uprowadza w celach prostytucji inną osobę, nawet za jej zgodą;
- 2) eksploatuje prostytutkę innej osoby, nawet za jej zgodą.

Artykuł 2

Strony niniejszej Konwencji zgadzają się również ukarać każdego, kto:

- 1) utrzymuje lub prowadzi bądź świadomie finansuje dom publiczny albo bierze udział w jego finansowaniu;
 - 2) świadomie wynajmuje komuś lub odnajmuje od kogoś budynek bądź inne pomieszczenie lub jakąkolwiek ich część dla celów prostytucji innych osób.
- (...)

Artykuł 6

Każda ze stron niniejszej Konwencji zgadza się zastosować wszelkie niezbędne środki celem cofnięcia lub uchylecia jakiegokolwiek istniejącego prawa, zarządzenia lub przepisu administracyjnego, w myśl którego osoby, zajmujące się lub podejrzane o zajmowanie się prostytucją, podlegają specjalnej rejestracji bądź też obowiązane są posiadać specjalny dokument, bądź

wreszcie powinny podporządkować się wyjątkowym wymaganiom co do nadzoru lub zgłaszania. (...)

Artykuł 16

Strony niniejszej Konwencji zgadzają się podjąć lub zachęcać do podjęcia kroków za pośrednictwem swych publicznych i prywatnych organów oświatowych, zdrowotnych, społecznych, gospodarczych i innych organów pokrewnych, dla zapobieżenia prostytucji oraz przysposobienia do pracy i społecznego uzdrowienia ofiar prostytucji i przestępstw, wymienionych w niniejszej Konwencji.

Artykuł 17

Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się w związku z imigracją i emigracją zastosować lub stosować nadal takie środki, jakie są wymagane w ramach ich zobowiązań, określonych w niniejszej Konwencji, aby powstrzymać handel żywym towarem jednej lub drugiej płci w celach prostytucji.

W szczególności zobowiązują się:

- 1) wydać takie zarządzenia, jakie są niezbędne dla ochrony imigrantów lub emigrantów, a w szczególności: kobiet i dzieci - zarówno w miejscach przybycia i wyjazdu, jak i podczas podróży;
- 2) zorganizować odpowiednią propagandę dla ostrzeżenia publiczności przed niebezpieczeństwami wyżej wymienionego handlu;

3) przedsięwziąć odpowiednie środki celem zapewnienia nadzoru na dworcach kolejowych, w portach lotniczych, w portach morskich, podczas podróży oraz w innych miejscach publicznych, aby zapobiec międzynarodowemu handlowi żywym towarem w celu prostytucji;

4) przedsięwziąć odpowiednie środki, aby właściwe władze były informowane o przybyciu osób, które prima facie wydają się sprawcami i pomocnikami lub ofiarami takiego handlu.

Artykuł 18

Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się, zgodnie z warunkami ustalonymi przez prawo krajowe, zarządzić zbieranie deklaracji od obcokrajowców zajmujących się prostytucją, w celu ustalenia ich tożsamości i stanu cywilnego oraz stwierdzenie, kto spowodował opuszczenie przez nich ich Państwa. Uzyskane informacje będą komunikowane władzom Państwa pochodzenia wymienionych osób celem przeprowadzenia ich repatriacji.

Artykuł 19

Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się, zgodnie z warunkami ustalonymi przez prawo krajowe i nie przesądzając ścigania lub innej akcji za jego pogwałcenie w granicach możliwości:

1) w oczekiwaniu na ukończenie przygotowań do repatriacji pozostałych bezpośrednich środków ofiar międzynarodowego handlu

żywym towarem w celach prostytucji - przedsięwziąć odpowiednie środki dla zapewnienia im tymczasowej opieki i utrzymania;

2) repatriować osoby wymienione w artykule 18, które życzą sobie repatriacji lub których repatriacji domagają się osoby, sprawujące nad nimi władzę, lub których wydalenie zarządzone zostało zgodnie z prawem. Repatriacja nastąpi dopiero po osiągnięciu porozumienia z Państwem przeznaczenia co do tożsamości i narodowości, jak również co do miejsca i terminu przybycia do punktu granicznego. Każda strona niniejszej Konwencji ułatwi przejazd tych osób przez swoje terytorium. Jeżeli osoby wymienione w poprzednim ustępie nie mogą same opłacić kosztów repatriacji i nie mają małżonka ani krewnych lub opiekuna, którzy by za nich zapłacili - kosztą repatriacji aż do najbliższej granicy, portu lądowania lub portu lotniczego w kierunku Państwa pochodzenia będą poniesione przez Państwo, w którym osoby te zamieszkują, a koszty pozostałej części podróży - przez Państwo pochodzenia.

Artykuł 20

Strony niniejszej Konwencji zobowiązują się, jeżeli nie uczyniły tego dotychczas, do przedsięwzięcia potrzebnych środków dla wykonywania nadzoru nad agencjami zatrudnienia celem zapobieżenia temu, aby osoby szukające zatrudnienia, zwłaszcza kobiety i dzieci, narażone były na niebezpieczeństwo prostytucji.

(...)

**PROTOKÓŁ O ZAPOBIEGANIU,
ZWALCZANIU ORAZ KARANIU ZA
HANDEL LUDŹMI, W SZCZEGÓLNOŚCI
Kobietami i Dziećmi,
UZUPEŁNIAJĄCY KONWENCJĘ
NARODÓW ZJEDNOCZONYCH
PRZECIWKO MIĘDZYNARODOWEJ
PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ**

Przyjęty i otwarty do podpisu, ratyfikacji i przystąpienia przez Zgromadzenie Ogólne ONZ na mocy Rezolucji 55/25 dnia 15 listopada 2000 r., wszedł w życie 25 grudnia 2003 r. W stosunku do Polski Protokół wszedł w życie dnia 25 grudnia 2003 r. (Tekst: Dz. U. 05.18. 160).

Dnia 9 grudnia 1998 r. na mocy Rezolucji 53/11 Zgromadzenie Ogólne ONZ ustanowiło Komitet Ad Hoc otwarty dla wszystkich państw chcących wziąć udział w pracach nad konwencją przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i trzem protokołom dodatkowym. Pierwsza sesja Komitetu Ad Hoc odbyła się w Wiedniu w dniach 19-29 stycznia 1999 r. Konwencja Narodów Zjednoczonych o zorganizowanej przestępczości międzynarodowej została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w listopadzie 2000 r. Została otwarta do podpisu na Konferencji w Palermo w grudniu 2000 r. Jest ona pierwszym prawnie wiążącym aktem Organizacji Narodów Zjed-

noczonych dotyczącym międzynarodowej przestępczości. Państwa Strony Konwencji zobowiązane są do określenia w swoich krajowych ustawodawstwach czterech przestępstw: udziału w zorganizowanej grupie przestępczej, prania pieniędzy, korupcji i utrudniania pracy wymiarowi sprawiedliwości.

Nowy akt prawny wyjaśnia, w jaki sposób kraje mogą udoskonalić współpracę w takich kwestiach jak procedura ekstradycji, wzajemna pomoc prawna, przekazywanie postępowań i wspólne dochodzenia. Konwencja zawiera postanowienia dotyczące ofiar przestępstw, ochrony świadków oraz ochrony wymiaru sprawiedliwości przed infiltracją ze strony zorganizowanych grup przestępczych. Strony Konwencji mają zapewnić pomoc techniczną dla krajów rozwijających się, by wesprzeć je w podejmowaniu niezbędnych działań mających na celu zwiększenie ich możliwości w walce ze zorganizowaną przestępczością.

Zgromadzenie Ogólne przyjęło również dwa dodatkowe protokoły, dzięki którym państwa mogą przedsięwziąć szczegółowe działania w kwestii zwalczania przemytu migrantów oraz handlu ludźmi w szczególności kobietami i dziećmi w celu seksualnej eksploatacji. Niedawno wszedł w życie trzeci protokół dotyczący nielegalnej produkcji broni i handlu bronią.

Protokoły dotyczące handlu ludźmi - nowej formy niewolnictwa - i przemytu migrantów

zmierzają do umiędzynarodowienia akcji mających na celu powstrzymanie tych praktyk. Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi dostarcza nowej międzynarodowej definicji handlu ludźmi i zobowiązuje Państwa Strony do uznania handlu ludźmi za przestępstwo ścigane na podstawie kodeksu karnego. Celem niniejszego Protokołu jest zapobieganie i przeciwstawianie się wszystkim działaniom związanym z handlem ludźmi, zwracanie szczególnej uwagi na kobiety i dzieci, ochrona i pomoc ofiarom handlu ludźmi za zachowaniem pełnego poszanowania dla ich praw człowieka oraz wspieranie współpracy między Państwami Stronami, aby sprostać tym zamierzeniom.
(Fragm.)

Preambuła

Państwa-Strony niniejszego protokołu, oświadczając, iż skuteczne działania mające na celu zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, wymagają podjęcia wszechstronnych wysiłków międzynarodowych w krajach pochodzenia, tranzytu i przeznaczenia, które obejmowałyby działania zapobiegające takiemu handlowi, mające na celu karanie sprawców oraz ochronę ofiar takiego handlu, także poprzez ochronę uznawanych na arenie międzynarodowej ich praw człowieka,
(...)

uzgodniły, co następuje:

I. Postanowienia ogólne

(...)

Artykuł 2. Określenie celu

Celami niniejszego protokołu są:

- a) zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi, ze szczególnym uwzględnieniem handlu kobietami i dziećmi;
- b) ochrona i pomoc ofiarom takiego handlu, przy pełnym poszanowaniu przysługujących im praw człowieka; oraz
- c) rozwijanie współpracy pomiędzy Państwami-Stronami dla osiągnięcia tych celów.

Artykuł 3. Wyjaśnienie pojęć

W rozumieniu niniejszego protokołu:

- a) "handel ludźmi" oznacza werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób z zastosowaniem gróźb lub użyciem siły lub też z wykorzystaniem innej formy przymusu, uprowadzenia, oszustwa, wprowadzenia w błąd, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystanie prostytucji innych osób lub inne formy wykorzystania seksualnego, pracę lub usługi o charakterze przymusowym, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie

- albo usunięcie organów;
- b) zgoda ofiary handlu ludźmi na zamierzone wykorzystanie, o którym mowa pod literą (a), nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którąkolwiek z metod, o której mowa pod literą (a);
- c) werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie dziecka celem jego wykorzystania uznawane jest za "handel ludźmi" nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z metod, o której mowa pod literą (a);
- d) "dziecko" oznacza osobę, która nie ukończyła osiemnastego roku życia.
- (...)

Artykuł 5. Penalizacja

1. Każde Państwo-Strona podejmie takie ustawodawcze i inne działania, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwa czynów, o których mowa w artykule 3 niniejszego protokołu, jeżeli zostały popełnione umyślnie.
2. Każde Państwo-Strona podejmie również takie ustawodawcze i inne działania, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwa:
 - a) z zastrzeżeniem uwzględnienia podstawowych pojęć systemu prawnego tego Państwa-Strony, usiłowania popełnienia czynu uznanego za przestępstwo zgodnie z ustępem 1;
 - b) uczestnictwa w charakterze współsprawcy w popełnieniu czynu uznanego za przestępstwo zgodnie z ustępem 1; oraz

- c) organizowania innych osób lub kierowania innymi osobami w celu popełnienia czynu uznanego za przestępstwo zgodnie z ustępem 1.

II. Ochrona ofiar handlu ludźmi

Artykuł 6. Pomoc dla ofiar handlu ludźmi i ich ochrona

1. W stosownych przypadkach oraz w zakresie przewidzianym przez swoje prawo wewnętrzne, każde Państwo-Strona będzie chroniło prywatność i tożsamość ofiar handlu ludźmi, włączając w to, *inter alia*, utajnienie postępowania prawnego dotyczącego takiego handlu.
2. Każde Państwo-Strona zapewni w swym krajowym porządku prawnym środki umożliwiające, w stosownych przypadkach, udzielanie ofiarom handlu ludźmi:
 - a) informacji o dotyczących ich postępowaniach sądowym i administracyjnym;
 - b) pomocy mającej na celu umożliwienie im przedstawienia swoich poglądów i wątpliwości na odpowiednim etapie postępowania karnego, w sposób nienaruszający prawa do obrony.
3. Każde Państwo-Strona rozważy podjęcie działań mających na celu odzyskanie przez ofiary handlu ludźmi fizycznej, psychicznej i społecznej równowagi, także, w stosownych przypadkach, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, innymi właściwymi organizacjami oraz czyn-

nikami społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności zaś zapewnienie:

- a) odpowiedniego zakwaterowania;
- b) poradnictwa i informacji, w szczególności dotyczących praw przysługujących ofierze handlu ludźmi, w języku dla niej zrozumiałym;
- c) pomocy medycznej, psychologicznej i materialnej; oraz
- d) możliwości zatrudnienia, kształcenia i szkolenia.

4. Każde Państwo-Strona, stosując postanowienia niniejszego artykułu, uwzględni wiek, płeć oraz szczególne potrzeby ofiar handlu ludźmi, zwłaszcza szczególne potrzeby dzieci, także w zakresie odpowiedniego zakwaterowania, kształcenia i opieki.

5. Każde Państwo-Strona podejmie wysiłki mające na celu zapewnienie fizycznego bezpieczeństwa ofiarom handlu ludźmi podczas ich pobytu na jego terytorium.

6. Każde Państwo-Strona zapewni w swoim krajowym porządku prawnym środki umożliwiające ofiarom handlu ludźmi uzyskanie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Artykuł 7. Status ofiar handlu ludźmi w Państwie przyjmującym

1. Niezależnie od działań określonych w artykule 6 niniejszego protokołu, każde Państwo-Strona rozważy podjęcie ustawodawczych lub innych stosownych działań umożliwiających ofiarom handlu ludźmi pozostanie na jego terytorium na pobyt czasowy lub stały, stosownie do okoliczności.

2. Wykonując postanowienia ustępu 1, każde Państwo-Strona z odpowiednią troską weźmie pod uwagę względy humanitarne oraz okoliczności losowe.

Artykuł 8. Repatriacja ofiar handlu ludźmi

1. Państwo-Strona, którego obywatelem jest ofiara handlu ludźmi lub też w którym osoba ta posiadała prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Państwa-Strony przyjmującego, ułatwi i przyjmie, z należyтым uwzględnieniem bezpieczeństwa tej osoby, jej powrót, bez zbędnej zwłoki.

2. W przypadku powrotu ofiary handlu ludźmi z Państwa-Strony do Państwa-Strony, którego osoba ta jest obywatelem lub w którym posiadała prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Państwa-Strony przyjmującego, powrót ten powinien nastąpić z należyтым uwzględnieniem bezpieczeństwa tej osoby, jak również z uwzględnieniem postępowania prawnego związanego z faktem, że osoba ta jest ofiarą handlu ludźmi, przy czym powrót taki powinien być w miarę możliwości dobrowolny.

3. Na wniosek Państwa-Strony przyjmującego, wezwane Państwo-Strona sprawdzi, bez zbędnej zwłoki, czy osoba będąca ofiarą handlu ludźmi jest jego obywatelem lub posiadała prawo stałego pobytu na jego terytorium w chwili wjazdu na terytorium Państwa-Strony

przyjmującego.

4. W celu ułatwienia powrotu ofercie handlu ludźmi nieposiadającej odpowiednich dokumentów, Państwo-Strona, którego obywatelem jest ta osoba lub na terytorium którego posiadała ona prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Państwa-Strony przyjmującego, wyrazi na wniosek tegoż Państwa-Strony zgodę na wydanie takich dokumentów podróży lub upoważnienia, jakie mogą być niezbędne dla umożliwienia tej osobie wielokrotnego wjazdu na terytorium tego państwa.

5. Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają żadnych praw przysługujących ofiarom handlu ludźmi na podstawie prawa wewnętrznego Państwa-Strony przyjmującego.

6. Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają żadnych obowiązujących dwustronnych lub wielostronnych umów lub porozumień, które, w całości lub części, dotyczą powrotu ofiar handlu ludźmi.

III. Zapobieganie, współpraca i inne działania

Artykuł 9. Zapobieganie handlowi ludźmi

1. Państwa-Strony określą ogólne założenia polityki, programy oraz inne działania mające na celu:

- a) zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi; oraz
- b) ochronę ofiar handlu ludźmi, w

szczególności kobiet i dzieci, przed ponownym ich wykorzystaniem.

2. Państwa-Strony będą dążyły do podejmowania działań, takich jak prowadzenie badań, kampanii informacyjnych i medialnych oraz podejmowanie inicjatyw społecznych i gospodarczych w celu zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi.

3. Kierunki polityki, programy oraz inne działania określone zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu obejmą, stosownie do okoliczności, współpracę z organizacjami pozarządowymi, innymi właściwymi organizacjami oraz czynnikami społeczeństwa obywatelskiego.

4. Państwa-Strony będą podejmowały lub wzmacniały, także poprzez współpracę dwustronną i wielostronną, działania mające na celu eliminowanie czynników, takich jak ubóstwo, zacofanie oraz brak równych możliwości, prowadzących do narażenia osób, w szczególności kobiet i dzieci, na stawanie się obiektem handlu.

5. Państwa-Strony będą podejmowały lub wzmacniały ustawodawcze lub inne działania, takie jak działalność edukacyjna, społeczna i kulturalna, także poprzez współpracę dwustronną i wielostronną, tak, aby przeciwdziałać powstawaniu zapotrzebowania sprzyjającego wszelkim formom wykorzystania osób, w szczególności kobiet i dzieci, które prowadzi do handlu ludźmi.

(...)

ROZDZIAŁ 2. WALKA Z HANDLEM LUDŹMI I EKSPLOATACJĄ SEKSUALNĄ STRATEGIE EUROPEJSKIE

“ Część 1. Regionalne ramy prawne

TRAKTAT O UNII EUROPEJSKIEJ, TYTUŁ VI. POSTANOWIENIA O WSPÓŁPRACY POLICYJNEJ I SĄDOWEJ W SPRAWACH KARNYCH

Tekst skonsolidowany
(uwzględniający zmiany wprowadzo-
ne Traktatem z Nicei).
Dz. U. UE C 321 z dnia 29 grudnia 2006 r.

Przywołana przez Komisję Europejską na jej stronie internetowej dokumentacja działań Unii Europejskiej przeciwko handlowi ludźmi i seksualnemu wykorzystywaniu dzieci (http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/crime/trafficking/fsj_crime_human_trafficking_en.htm), pokazuje, iż handel ludźmi definiowany przez ustawodawstwo UE jest nie tylko przestępstwem mającym na celu seksualną eksploatację osób lub wykorzystywanie ich do pracy, lecz jest także poważnym naruszeniem praw człowieka.

Artykuł 5 (3) Karty Praw Podstawowych UE, która została włączona do projektu Konstytucji UE, oznajmia: „Handel istotami ludzkimi jest zakazany”.

Charakterystyczną cechą przestępstwa handlu ludźmi jest wysoki stopień zaangażowania zorganizowanej przestępczości i szeroki zasięg nielegalnej działalności w różnych państwach będących krajami pochodzenia, tranzytu lub docelowymi dla ofiar handlu. W zwalczaniu handlu ludźmi wymagana jest różnorodność podejmowanych działań - działania prewencyjne, odpowiednia ochrona i pomoc ofiarom, kryminalizacja wszelkich form przemocy seksualnej, a także podejmowanie działań w celu zapewnienia współpracy sądowej i organów ścigania. W Traktacie o Unii Europejskiej znajdujemy wyraźne odniesienie do handlu ludźmi, zwłaszcza do przestępstw przeciwko dzieciom.
(Fragm.)

Artykuł 29

Bez uszczerbku dla kompetencji Wspólnoty Europejskiej, celem Unii jest zapewnienie obywatelom wysokiego poziomu bezpieczeństwa osobistego w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, przez wspólne działanie Państw Członkowskich w dziedzinie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych oraz poprzez zapobieganie i zwalczanie rasizmu i ksenofobii. Cel ten jest osiągany poprzez zapobieganie

i zwalczanie przestępczości zorganizowanej lub innej, zwłaszcza terroryzmu, handlu ludźmi i przestępstw przeciwko dzieciom, nielegalnego handlu narkotykami oraz nielegalnego handlu bronią, korupcji i nadużyć finansowych, dzięki:

- ściślejszej współpracy policji, organów celnych oraz innych właściwych organów w Państwach Członkowskich, prowadzonej zarówno bezpośrednio, jak i za pośrednictwem Europejskiego Urzędu Policji (Europol), zgodnie z postanowieniami artykułów 30 i 32;

- ściślejszej współpracy organów sądowych oraz innych właściwych organów w Państwach Członkowskich, w tym współpracy za pośrednictwem Europejskiej Jednostki Współpracy Sądowej („Eurojust”), zgodnie z postanowieniami artykułów 31 i 32;

- zbliżaniu, w miarę potrzeby, norm prawa karnego w Państwach Członkowskich, zgodnie z postanowieniami artykułu 31 lit. e).

KARTA PRAW PODSTAWOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ

Ogłoszona przez Radę Europejską podczas zjazdu w Nicei w dniach 7- 9 grudnia 2000 r.

DZ. U. WE C 364 z dnia 18 grudnia 2000 r.

Po raz pierwszy w historii Unii Europejskiej w pojedynczym tekście - Karcie Praw Pod-

stawowych – przedstawiony został cały wachlarz praw obywatelskich, politycznych, gospodarczych i socjalnych obywateli i rezydentów UE. Prawa te zostały podzielone na sześć rozdziałów: Godność, Wolność, Równość, Solidarność, Prawa obywateli i Wymiar sprawiedliwości. Ich podstawą są w szczególności fundamentalne prawa i wolności zawarte w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, konstytucyjne tradycje Państw Członkowskich UE, Europejska Karta Społeczna, Wspólnotowa Kartha Socjalnych Praw Podstawowych Pracowników i inne międzynarodowe konwencje, których stroną jest Unia Europejska lub jej Państwa Członkowskie.

(Fragm.)

Artykuł 5. Zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej

1. Nikt nie będzie trzymany w niewoli ani w poddaństwie.
2. Od nikogo nie można żądać świadczenia pracy przymusowej lub obowiązkowej.
3. Handel istotami ludzkimi jest zakazany.

KONWENCJA RADY EUROPY W SPRAWIE DZIAŁAŃ PRZECIWKO HANDLOWI LUDŹMI

Przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy dnia 3 maja 2005 r. i otwarta do podpisu w Warszawie dnia 16 maja 2005 r., nie weszła w życie. Tekst Konwencji dostępny na stronie www.mswia.gov.pl.

Od czasu lat 80-tych Rada Europy podejmowała wiele istotnych działań związanych ze zwalczaniem handlu ludźmi. Pierwsze inicjatywy dotyczyły podnoszenia świadomości na temat handlu ludźmi. Niniejsza Konwencja jest oparta o zasady określone w Zaleceniu nr

R (2000)11 Komitetu Ministrów w sprawie przeciwdziałania handlowi ludźmi w celu ich seksualnego wykorzystywania, które traktuje handel ludźmi jako łamanie praw człowieka i przestępstwo przeciwko godności i integralności istoty ludzkiej.

Konwencja Rady Europy w dużym stopniu skupia się na zapewnianiu ochrony ofiarom handlu ludźmi i promowaniu ich praw człowieka. Ponadto znajdują się w niej zapisy dotyczące zapobiegania handlowi ludźmi i karania sprawców tego przestępstwa.

Podczas prac nad tym dokumentem wzięto pod uwagę wszystkie formy handlu ludźmi, takie jak handel wewnątrz krajowy i międzynarodowy, powiązany i niepowiązany

z przestępczością zorganizowaną, a także to, że ofiarami handlu ludźmi są kobiety, mężczyźni i dzieci. Wzięto także pod uwagę różne formy eksploatacji, np. wykorzystanie seksualne, praca lub usługi przymusowe. W Konwencji przewidziano specjalny mechanizm monitorowania jej stosowania przez Państwa Strony.

Według zapisów zawartych w Konwencji ogromną rolę w zapobieganiu handlowi ludźmi i w udzielaniu pomocy ofiarom handlu odgrywają instytucje społeczeństwa obywatelskiego. Dlatego też Konwencja zachęca do współpracy władz państwowych z organizacjami pozarządowymi i innymi organizacjami i instytucjami społeczeństwa obywatelskiego.

(Fragm.)

Rozdział I. Cele, zakres, zastosowania, zasada niedyskryminacji oraz definicje

Artykuł 1. Cele Konwencji

1. Celami niniejszej Konwencji są :

- a. zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi, przy zagwarantowaniu równości płci;
 - b. ochrona praw człowieka ofiar handlu, stworzenie całościowego ramowego planu mającego na celu ochronę i pomoc ofiarom oraz świadkom, przy zagwarantowaniu równości płci jak również zapewnienie skutecznego śledztwa i oskarżenia;
 - c. promowanie współpracy międzynarodowej w działaniu przeciwko handlowi ludźmi;
2. W celu zapewnienia skutecznej imple-

mentacji jej postanowień przez Strony, niniejsza Konwencja ustanawia specjalny mechanizm monitoringu.

Artykuł 2. Zakres zastosowania

Niniejszą Konwencję stosuje się do wszystkich form handlu ludźmi, zarówno krajowego, jak i międzynarodowego, związanego albo niezwiązanego, z przestępczością zorganizowaną.

Artykuł 3. Zasada niedyskryminacji

Implementacja postanowień niniejszej Konwencji przez Strony, w szczególności korzystanie ze środków ochrony i promowania praw ofiar, będzie zapewniona bez dyskryminacji wynikającej z jakichkolwiek powodów takich jak: płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie lub z jakichkolwiek innych przyczyn.

Artykuł 4. Definicje

Dla celów niniejszej Konwencji:

(a) „handel ludźmi” oznacza werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, z zastosowaniem groźby lub użyciem siły, bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępny, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę

nad inną osobą, w celu wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystywanie prostytutki innych osób, lub inne formy wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów;

(b) zgoda ofiary handlu ludźmi na zamierzone wykorzystanie określone w punkcie (a) niniejszego artykułu nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którąkolwiek z metod wymienionych w punkcie (a);

(c) werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie dziecka celem jego wykorzystania jest uznawane za handel ludźmi nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z metod wymienionych w punkcie (a) niniejszego artykułu;

(d) „dziecko” oznacza osobę, która nie ukończyła osiemnastego roku życia;

(e) „ofiara” oznacza każdą osobę fizyczną będącą podmiotem handlu ludźmi zdefiniowanego w niniejszym artykule.

Rozdział II. Zapobieganie, współpraca i inne środki

Artykuł 5. Zapobieganie handlowi ludźmi

1. Każda Strona podejmie działania w celu ustanowienia lub wzmocnienia koordynacji krajowej pomiędzy różnymi organami odpowiedzialnymi za zapobieganie i

zwalczanie handlu ludźmi.

2. Każda Strona określi i/lub wzmocni skuteczne założenia polityki i programy służące zapobieganiu handlowi ludźmi poprzez takie środki jak: badania, informacje, kampanie uświadamiające i edukacyjne, inicjatywy społeczne i gospodarcze oraz programy szkoleniowe skierowane w szczególności do osób narażonych na możliwość stania się ofiarą handlu ludźmi oraz osób zawodowo zajmujących się zwalczaniem handlu ludźmi.

3. Każda Strona będzie promować podejście respektujące prawa człowieka oraz stosować strategię równouprawnienia płci i podejście wrażliwe na problemy dziecka w rozwoju, implementacji i ocenie polityk i programów, o których mowa w ust. 2.

4. Każda Strona podejmie właściwe działania, jakie mogą okazać się konieczne w celu umożliwienia legalnej migracji, w szczególności poprzez rozpowszechnianie dokładnych informacji przez odpowiednie placówki, na warunkach umożliwiających legalny wjazd i pobyt na jej terytorium.

5. Każda Strona podejmie właściwe działania w celu zredukowania stopnia narażenia dzieci na stanie się ofiarami handlu, w szczególności poprzez stworzenie dla nich ochronnego otoczenia.

6. Działania podejmowane zgodnie z niniejszym artykułem obejmą, stosownie do okoliczności, organizacje pozarządowe, inne właściwe organizacje oraz czynniki

społeczeństwa obywatelskiego zajmujące się zapobieganiem handlowi ludźmi oraz ochroną i pomocą ofiarom.

Artykuł 6. Środki zmniejszające zapotrzebowanie

W celu zniechęcenia do zaspokajania zapotrzebowania, sprzyjającego wszelkim formom wykorzystywania osób, w szczególności kobiet i dzieci, prowadzącego do handlu ludźmi, każda Strona przyjmie lub wzmocni działania ustawodawcze, administracyjne, edukacyjne, socjalne, kulturalne i inne, takie jak:

- a) badanie najlepszych praktyk, metod i strategii;
- b) podnoszenie świadomości w przedmiocie odpowiedzialności i ważnej roli mediów i społeczeństwa obywatelskiego w uświadamianiu podstawowego znaczenia zapotrzebowania, które leży u podstaw handlu ludźmi;
- c) kampanie informacyjne skierowane do konkretnych adresatów angażujące, gdy jest to właściwe, między innymi władze publiczne i podmioty odpowiedzialne za kształtowanie polityki;
- d) działania zapobiegawcze, włączając w to programy edukacyjne dla chłopców i dziewcząt w okresie nauki, które podkreślają niedopuszczalny charakter dyskryminacji ze względu na płeć i jej zgubne skutki, znaczenie zasady równości płci oraz godności i integralności każdej jednostki ludzkiej.

Artykuł 7. Działania podejmowane na granicy

1. Bez uszczerbku dla zobowiązań międzynarodowych dotyczących swobodnego ruchu osób Strona wzmocni, tak dalece, jak to jest możliwe, środki kontroli granicznej, jakie mogą okazać się niezbędne do zapobiegania i wykrywania handlu ludźmi.

2. Każda Strona podejmie działania ustawodawcze lub inne stosowne działania, w celu zapobiegania, w miarę możliwości, wykorzystaniu środków transportu należących do komercyjnych przewoźników do popełniania czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją.

3. W razie konieczności i nie naruszając obowiązujących konwencji międzynarodowych, działania te obejmą wprowadzenie w stosunku do przewoźników, włączając w to firmy transportowe, właścicieli lub operatorów dowolnych środków transportu, obowiązku upewnienia się, że wszyscy pasażerowie posiadają dokumenty podróży wymagane przy wjeździe do Państwa przyjmującego.

4. Każda Strona, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, podejmie działania niezbędne dla zapewnienia sankcji w przypadkach naruszenia obowiązku określonego w ust. 3 niniejszego artykułu.

5. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia, zgodnie

z jej prawem wewnętrznym możliwości odmowy prawa wjazdu lub cofnięcia wiz osobom mającym związek z popełnieniem czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją.

6. Strony rozważą poszerzenie współpracy pomiędzy organami kontroli granicznej, między innymi, poprzez ustanowienie i utrzymywanie bezpośrednich kanałów wymiany informacji.

Rozdział III. Środki ochrony i promowania praw ofiar, gwarantujące równość płci

Artykuł 10. Identyfikacja ofiar

1. Każda Strona zapewni obecność w składzie właściwych organów osób wykwalifikowanych i wyspecjalizowanych w zapobieganiu i zwalczaniu handlu ludźmi, w identyfikowaniu i pomaganiu ofiarom, w tym dzieciom, oraz zapewni, że różne organy nawiążą współpracę między sobą, jak również z odpowiednimi instytucjami wspierającymi, w celu zapewnienia, że proces identyfikacji ofiar będzie następował z należytych poszanowaniem szczególnej sytuacji kobiet i dzieci będących ofiarami, a w odpowiednich wypadkach, ofiarom będą wydawane pozwolenia na pobyt na warunkach określonych w art. 14 niniejszej Konwencji.

2. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne, dla identyfikacji ofiar, sto-

sownie do okoliczności we współpracy z innymi Stronami i odpowiednimi organizacjami wspierającymi. Każda ze Stron zapewni, że w wypadku, jeżeli właściwe organy mają uzasadnione podstawy, aby przypuszczać, że dana osoba jest ofiarą handlu ludźmi, to osoba ta nie zostanie wydalona z jej terytorium, dopóki proces jej identyfikacji, jako ofiary przestępstwa, określonego w art. 18 niniejszej Konwencji, nie zostanie zakończony przez właściwe organy i zapewni także, że osoba ta będzie korzystała z pomocy przewidzianej w art. 12 ust. 1 i 2.

3. W sytuacji gdy nie ma pewności co do wieku ofiary i istnieją powody, aby sądzić, że ofiara jest dzieckiem, to należy domniemywać, że ofiara jest dzieckiem i zapewnić jej specjalne środki ochrony do czasu zakończenia sprawdzania jej wieku.

4. Jeżeli pozostawione bez opieki dziecko zostanie zidentyfikowane jako ofiara, każda Strona:

(a) zapewni reprezentację dziecka przez kuratora, organizację lub organ odpowiedzialny za działanie w najlepszym interesie dziecka;

(b) podejmie niezbędne kroki w celu ustalenia tożsamości i obywatelstwa dziecka;

(c) podejmie wszelkie wysiłki w celu zlokalizowania rodziny dziecka, jeżeli jest to w najlepszym interesie dziecka.

Artykuł 12. Pomoc dla ofiar

1. Każda Strona podejmie takie ustawo-

dawcze lub inne działania, jakie mogą być konieczne w celu pomocy ofiarom w odzyskaniu równowagi fizycznej, psychicznej i społecznej. Pomoc ta obejmie co najmniej:

(a) warunki życia zapewniające egzystencję, poprzez takie środki, jak: odpowiednie i bezpieczne zakwaterowanie, pomoc psychologiczna i materialna;

(b) dostęp do pomocy medycznej w nagłych wypadkach;

(c) pomoc tłumacza, w stosownych przypadkach;

(d) poradnictwo i informację, dotyczące w szczególności praw przysługujących ofiarom oraz dostępnych dla nich świadczeń, w języku dla nich zrozumiałym;

(e) pomoc mającą na celu umożliwienie im przedstawienia i rozpatrzenia swoich praw i interesów na odpowiednim etapie postępowania karnego prowadzonego przeciwko sprawcom;

(f) dostęp do edukacji dla dzieci.

2. Każda Strona w sposób należyty weźmie pod uwagę potrzeby bezpieczeństwa i ochrony ofiar.

3. Dodatkowo, każda Strona zapewni konieczną pomoc medyczną lub inną ofiarom legalnie przebywającym na jej terytorium, które nie mają odpowiednich środków i potrzebują takiej pomocy.

4. Każda ze Stron określi zasady na podstawie których ofiary legalnie przebywające na jej terytorium będą uprawnione do dostępu do rynku pracy, szkolenia zawo-

dowego i edukacji.

5. Każda Strona podejmie działania, stosownie do okoliczności i na podstawie warunków przewidzianych w jej prawie wewnętrznym, w celu współpracy z organizacjami pozarządowymi, innymi odpowiednimi organizacjami lub też innymi czynnikami społeczeństwa obywatelskiego zajmującymi się pomocą ofiarom.

6. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia, że pomoc dla ofiary nie będzie uzależniona od jej zgody na występowanie w charakterze świadka.

7. W celu implementacji postanowień niniejszego artykułu, każda Strona dopilnuje, żeby świadczenia dla ofiar były zapewnione w sposób konsensualny i świadomy, z uwzględnieniem specjalnych potrzeb osób szczególnie narażonych oraz praw dzieci pod względem zakwaterowania, edukacji i właściwej opieki zdrowotnej.

Artykuł 13. Okres dochodzenia do równowagi i do namysłu

1. Każda Strona zagwarantuje w swoim prawie wewnętrznym okres dochodzenia do równowagi i do namysłu, trwający co najmniej 30 dni, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy aby sądzić, że osoba, o którą chodzi, jest ofiarą. Okres ten powinien być wystarczający, aby umożliwić zainteresowanej osobie dojście do równowagi, jak również uwolnienie się spod wpływu

osób dopuszczających się handlu ludźmi i/ lub podjęcie świadomej decyzji dotyczącej współpracy z odpowiednimi organami. W tym okresie nie można wykonać jakiegokolwiek nakazu wydalenia ofiary. Niniejszy przepis nie wyklucza działań prowadzonych przez właściwe władze na wszystkich etapach stosownych postępowań krajowych, w szczególności podczas prowadzonych postępowań przygotowawczych i sądowych dotyczących czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją. W tym okresie Strony zezwolą osobom zainteresowanym na pozostanie na ich terytorium.

2. W tym okresie, osoby o których mówi ust. 1 niniejszego artykułu będą uprawnione do korzystania ze środków przewidzianych w artykule 12 ust. 1 i 2.

Artykuł 14. Pozwolenie na pobyt

1. Każda Strona wyda ofiarom odnawialne pozwolenie na pobyt w jednej z poniższych sytuacji bądź w obu:

(a) gdy właściwy organ uzna, że ich pobyt jest niezbędny ze względu na ich sytuację osobistą;

(b) gdy właściwy organ uzna, że ich pobyt jest niezbędny dla celów ich współpracy z właściwymi organami w zakresie postępowania przygotowawczego lub karnego sądowego.

2. Pozwolenie na pobyt dla dzieci będących ofiarami, gdy jest to niezbędne ze względów prawnych, będzie wydawane

zgodnie z najlepszym interesem dziecka i stosownie odnawiane na tych samych warunkach.

3. Nieprzedłużenie lub wycofanie pozwolenia na pobyt podlega warunkom określonym w prawie wewnętrznym Strony.

4. Jeżeli ofiara złoży wniosek o inny rodzaj pozwolenia na pobyt, zainteresowana Strona weźmie pod uwagę fakt, że ofiara posiada, bądź posiadała pozwolenie na pobyt zgodnie z ust. 1.

5. Mając na względzie zobowiązania Stron, do których odnosi się art. 40 niniejszej Konwencji, każda Strona zapewni, że wydanie zezwolenia zgodnie z tym przepisem nastąpi bez uszczerbku dla prawa ubiegania się i korzystania z azylu.

Artykuł 16. Repatriacja i powrót ofiar

1. Strona, której ofiara jest obywatelem lub też, na terytorium, której posiadała ona prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Strony przyjmującej, z należyтым szacunkiem dla przysługujących ofierze praw, bezpieczeństwa oraz godności, ułatwi i wyrazi zgodę na jej powrót bez nadmiernej i nieuzasadnionej zwłoki.

2. Jeżeli Strona odsyła ofiarę do innego Państwa, to powrót ten powinien nastąpić z należyтым poszanowaniem bezpieczeństwa i godności tej osoby, jak również z uwzględnieniem stanu wszelkich postępowań prawnych związanych z faktem, że dana osoba jest ofiarą i powinien być w miarę możliwości dobrowolny.

3. Na wniosek Strony przyjmującej Strona wezwana sprawdzi, czy osoba będąca ofiarą jest jej obywatelem lub też, czy posiadała prawo stałego pobytu na jej terytorium w chwili wjazdu na terytorium Strony przyjmującej.

4. W celu ułatwienia powrotu ofierze nie posiadającej właściwych dokumentów, Strona, której obywatelem jest ofiara lub na terytorium, której ofiara posiadała prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Strony przyjmującej, wyrazi zgodę, na wniosek Strony przyjmującej, na wydanie takich dokumentów podróży lub innego upoważnienia, jakie mogą okazać się konieczne dla umożliwienia danej osobie wielokrotnego wjazdu na jej terytorium.

5. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne, dla stworzenia programów repatriacji, włączając w to odpowiednie instytucje krajowe i międzynarodowe, w tym organizacje pozarządowe. Programy te mają na celu ochronę ofiar przed ponowną wiktymizacją. Każda Strona powinna podjąć wszelkie starania dla reintegracji ofiar ze społeczeństwem Strony, do której ofiary powracają łącznie z reintegracją w systemie edukacji i na rynku pracy, w szczególności poprzez nabywanie i doskonalenie ich zdolności zawodowych. W odniesieniu do dzieci, programy te powinny obejmować korzystanie z prawa do edukacji oraz działania mające na celu

zapewnienie odpowiedniej opieki albo przyjęcie ich przez rodziny lub odpowiednie instytucje opiekuńcze.

6. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla udostępnienia ofiarom, stosownie do okoliczności we współpracy z jakąkolwiek inną zainteresowaną Stroną, informacji kontaktowych dotyczących instytucji takich jak organy stosowania prawa, organizacje pozarządowe, przedstawiciele zawodów prawniczych mogący udzielać porad oraz organy opieki społecznej, które mogą im udzielić pomocy w kraju, do którego powracają, bądź są repatriowani.

7. Dzieci będące ofiarami nie będą zwracane do danego Państwa, jeżeli istnieje wskazanie, będące następstwem oceny ryzyka i bezpieczeństwa, że powrót ten nie leży w najlepszym interesie dziecka.

Artykuł 17. Równość płci

Każda Strona, stosując działania, do których odnosi się niniejszy rozdział, będzie dążyć do promowania zasady równości płci oraz stosowania strategii równouprawnienia płci w rozwoju, implementacji i ocenie tych działań.

Rozdział IV. Prawo karne materialne

Artykuł 18. Penalizacja handlu ludźmi

Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać

się konieczne dla uznania za przestępstwa czynów zawartych w art. 4 niniejszej Konwencji, jeżeli zostały popełnione umyślnie.

Artykuł 19. Penalizacja korzystania z usług ofiar handlu ludźmi

Każda Strona rozważy podjęcie takich działań ustawodawczych lub innych, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwa, zgodnie z jej prawem wewnętrznym, korzystania z usług będących formami wykorzystywania osoby określonymi w art. 4 pkt. (a) niniejszej Konwencji, ze świadomością, że osoba ta jest ofiarą handlu ludźmi.

Artykuł 26. Klauzula niekaralności

Każda Strona, zgodnie z podstawowymi zasadami swojego wewnętrznego systemu prawnego, zapewni możliwość nie karania ofiar za ich udział w czynach bezprawnych w zakresie, w jakim były do tego zmuszone.

Rozdział V. Ściganie, oskarżanie oraz procedura karna

(...)

Rozdział VI. Współpraca międzynarodowa i współpraca ze społeczeństwem obywatelskim

Artykuł 32. Ogólne zasady i środki współpracy międzynarodowej

1. Strony, w możliwie najszerszym zakresie, będą współpracować ze sobą zgodnie

z postanowieniami niniejszej Konwencji oraz poprzez zastosowanie odpowiednich międzynarodowych i regionalnych instrumentów, porozumień uzgodnionych na podstawie jednolitego lub wzajemnego ustawodawstwa oraz ich prawa wewnętrznego, dla celów:

zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi, ochrony ofiar i pomocy ofiarom, postępowań przygotowawczych lub sądowych dotyczących czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją.

Artykuł 35. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim

Każda Strona zachęci organy państwowe i urzędników publicznych, do współpracy z organizacjami pozarządowymi, innymi właściwymi organizacjami oraz członkami społeczeństwa obywatelskiego w nawiązywaniu strategicznych partnerstw dla osiągnięcia celów niniejszej Konwencji.

Rozdział VII. Mechanizm monitoringu

Artykuł 36. Grupa Ekspertów do spraw działań przeciwko handlowi ludźmi

1. Grupa ekspertów do spraw działań przeciwko handlowi ludźmi (zwana dalej „GRETA”) będzie monitorować implementację niniejszej Konwencji przez Strony.
2. GRETA składać się będzie z minimum 10 a maksimum 15 członków z uwzględnieniem równego udziału kobiet

i mężczyzn oraz czynnika geograficznego, jak również wszechstronnej, specjalistycznej wiedzy. Członkowie GRETA będą wybierani przez Komitet Stron spośród obywateli Państw-Stron Konwencji na okres 4 lat, z zastrzeżeniem możliwości jednokrotnego ponownego wyboru.

(...)

Rozdział VIII. Stosunek do innych międzynarodowych instrumentów

Artykuł 39. Stosunek do Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej.

Niniejsza Konwencja nie narusza praw i obowiązków wynikających z postanowień Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i dąży do wzmocnienia zapewnionej przez niego ochrony oraz rozwoju zawartych w nim standardów.

“ Część 2. Ustawodawstwo Unii Europejskiej

DECYZJA RAMOWA RADY 2002/629/WSISW Z DNIA 19 LIPCA 2002 R. W SPRAWIE ZWALCZANIA HANDLU LUDŹMI

Dz. U. WE L 203 z dnia 1 sierpnia 2002r.

W Decyzji ramowej Rady, Unia Europejska ustanawia definicję handlu ludźmi w celu wyzysku ich pracy lub wykorzystania seksualnego. Do definicji włączono jako formę eksploatacji pornografię, nie uwzględniono natomiast handlu w celu pobrania narządów do przeszczepu. Niniejsza Decyzja ramowa, podobnie do Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, jest nastawiona na kryminalizację szeregu zachowań składających się na przestępstwo handlu ludźmi.

Niniejsza Decyzja ramowa zmierza do harmonizacji przepisów i regulacji prawnych krajów UE w dziedzinie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych dotyczących zwalczania handlu ludźmi oraz określa minimum zobowiązań niezbędnych

do osiągnięcia jej celu na poziomie europejskim, takich jak np. kryminalizacja zachowań wymienionych w definicji handlu ludźmi w każdym z krajów UE, karanie wszystkich form przestępstwa handlu ludźmi, jurysdykcja i procedura ekstradycji.

Artykuł pierwszy Decyzji ramowej definiuje handel ludźmi w celu wyzysku ich pracy lub wykorzystania seksualnego. Państwa Członkowskie powinny karać wszystkie formy werbowania, transportowania, przekazywania i przechowywania osób, które zostały na skutek tych działań pozbawione swych podstawowych praw. Także wszystkie zachowania przestępcze, które wykorzystują fizyczną bądź umysłową słabość osoby powinny być karalne.

Zgoda ofiary jest nieistotna, gdy zachowanie sprawcy polegało na zastosowaniu przymusu, siły lub zastraszania, włączając w to uprowadzenie, oszustwo lub nadużycie finansowe, nadużycie władzy, wywieranie presji, wręczanie lub przyjmowanie korzyści.

Podżeganie do przestępstwa handlu ludźmi, pomocnictwo, współudział i usiłowanie także powinny być karalne. Państwa Członkowskie zobowiązane są do wprowadzenia kar „efektywnych, proporcjonalnych i odstraszających”.

Ponadto Decyzja ramowa wprowadza pojęcie karnej i cywilnej odpowiedzialności osób prawnych na równi z osobami fizycznymi.

Dzieci będące ofiarami handlu ludźmi są upoważnione do szczególnej opieki i pomocy

zgodnie z Decyzją ramową Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (Dz. U. WE L 82 z dnia 22 marca 2001 r.).

Niniejsza Decyzja ramowa uchyla Wspólne Działanie Rady UE 97/154/WSiSW z dnia 24 lutego 1997 r. dotyczące zwalczania handlu ludźmi i seksualnego wykorzystywania dzieci. (Fragm. bez przypisów)

Rada Unii Europejskiej,

uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 29, art. 31 lit. e) i art. 34 ust. 2 lit. b),
uwzględniając wniosek Komisji (1),

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego (2),
(...)

Przyjmuje niniejszą decyzję ramową:

Artykuł 1. Przepisy dotyczące handlu ludźmi w celach wyzysku ich pracy lub wykorzystania seksualnego

1. Każde Państwo Członkowskie podejmuje środki konieczne dla zapewnienia, że karalne są następujące czyny:

werbowanie, przewóz, przekazywanie, przechowywanie, dalsze przyjmowanie osoby, włącznie z wymianą lub przeniesieniem kontroli nad tą osobą, gdy:

a) dzieje się to przy użyciu przymusu, siły lub zastraszania, w tym uprowadzenia, lub

b) dzieje się to przy użyciu oszustwa lub nadużycia finansowego, lub

c) ma miejsce nadużycie władzy lub sytuacji wrażliwości, które powoduje, że osoba nie ma w rzeczywistości prawdziwego i nadającego się do zaakceptowania wyboru innego niż poddanie się wykorzystaniu, lub

d) oferowane lub przyjmowane są opłaty lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą do celów wyzysku pracy lub usług tej osoby, w tym w formie co najmniej przymusowej lub obowiązkowej pracy lub usług, niewolnictwa lub praktyk podobnych do niewolnictwa oraz poddaństwa, lub do celów wyzysku prostytucji innych osób lub innych form wykorzystania seksualnego, w tym pornografii.

2. Zgoda ofiary handlu ludźmi na wykorzystanie, zamierzone lub rzeczywiste, nie jest brana pod uwagę, gdy został użyty którykolwiek ze środków wymienionych w ust. 1.

3. Gdy zachowanie określone w ust. 1 dotyczy dziecka, jest ono przestępstwem podlegającym karze za handel, nawet jeśli nie został użyty żaden ze środków wymienionych w ust. 1.

4. Do celów niniejszej decyzji ramowej „dziecko” oznacza osobę poniżej 18 roku życia.

Artykuł 2. Podżeganie, pomocnictwo, współudział i usiłowanie

Każde Państwo Członkowskie podejmuje

środki konieczne dla zapewnienia, że podzeganie, pomocnictwo, współudział lub usiłowanie popełnienia przestępstwa określonego w art. 1 są karalne.

Artykuł 3. Sankcje karne

1. Każde Państwo Członkowskie podejmuje środki konieczne dla zapewnienia, że przestępstwo określone w art. 1 i 2 jest karalne za pomocą skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających sankcji karnych, które mogą pociągać za sobą ekstradycję.

2. Każde Państwo Członkowskie podejmuje środki konieczne dla zapewnienia, że przestępstwo określone w art. 1 jest karane pozbawieniem wolności, przy czym kara maksymalna nie może być niższa niż osiem lat w przypadku, gdy przestępstwo zostało popełnione przy wystąpieniu jednej z następujących okoliczności:

a) przestępstwo poprzez zachowanie świadome lub poprzez rażące niedbalstwo naraziło życie ofiary;

b) przestępstwo zostało popełnione wobec ofiary szczególnie wrażliwej. Ofiarę uważa się za szczególnie wrażliwą co najmniej w przypadku, gdy nie osiągnęła ona wieku dojrzałości płciowej na mocy prawa krajowego i przestępstwo zostało popełnione w celu wyzysku prostytutki innych osób lub innych form wykorzystania seksualnego, w tym pornografii;

c) przestępstwo zostało popełnione z użyciem poważnej przemocy lub wyrządziło ofierze poważną szkodę;

d) przestępstwo zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej zdefiniowanej we wspólnym działaniu 98/733/WSiSW, niezależnie od określonego tam wymiaru kary.

Artykuł 7. Ochrona i pomoc ofiarom

1. Państwa Członkowskie ustalają, że śledztwa w sprawie przestępstw objętych niniejszą decyzją ramową ani ich ściganie nie jest uzależnione od dokonania przez osobę, wobec której dokonano przestępstwa, zawiadomienia lub wniesienia oskarżenia, co najmniej w przypadkach, w których stosuje się art. 6 ust. 1 lit. a).

2. Dzieci będące ofiarami przestępstwa określonego w art. 1 powinny być uważane za ofiary szczególnie wrażliwe na mocy art. 2 ust. 2, art. 8 ust. 4 i art. 14 ust. 1 decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (3).

3. W przypadku gdy ofiarą jest dziecko, każde Państwo Członkowskie podejmuje środki możliwe dla zapewnienia właściwej pomocy jego rodzinie. W szczególności, każde Państwo Członkowskie, w odpowiednim przypadku i gdy to możliwe, stosuje wobec rodziny, o której mowa, art. 4 decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

Artykuł 10. Wykonanie

1. Państwa Członkowskie podejmą środki niezbędne do wykonania niniejszej decyzji ramowej przed dniem 1 sierpnia 2004 r.

2. Do dnia określonego w ust. 1 Państwa Członkowskie przekażą Sekretariatowi Generalnemu Rady oraz Komisji teksty przepisów transponujących do ich prawa krajowego obowiązki nałożone na nie na mocy niniejszej decyzji ramowej. Rada, najpóźniej do dnia 1 sierpnia 2005 r., oceni, w oparciu o sprawozdanie stworzone na podstawie tych informacji i sprawozdanie w formie pisemnej przekazane przez Komisję, zakres, w jakim Państwa Członkowskie podjęły środki do wykonania niniejszej decyzji ramowej.

**DECYZJA RAMOWA RADY 2004/68/
WSiSW Z DNIA 22 GRUDNIA 2003 R.
DOTYCZĄCA ZWALCZANIA
SEKSUALNEGO WYKORZYSTYWANIA
DZIECI I PORNOGRAFII DZIECIĘCEJ**

DZ. U. UE L 13 z dnia 20 stycznia 2004r.

Celem niniejszej Decyzji ramowej jest harmonizacja ustawodawstwa krajów UE w dziedzinie policyjnej i sądowej współpracy w sprawach karnych dotyczących walki z handlem ludźmi, seksualnym wykorzystywaniem dzieci i pornografii dziecięcej. Decyzja wprowadza wspólne na szczeblu UE zapisy dotyczące m.in. kwestii uznawania niektórych zachowań za przestępcze, kar, okoliczności obciążających, jurysdykcji i procedury ekstradycji. Artykuł pierwszy Decyzji

definiuje pojęcia takie jak „dziecko”, „pornografia dziecięca”, „system komputerowy” i „osoba prawna”. Artykuł drugi określa działania karalne jako „Przestępstwa związane z seksualnym wykorzystaniem dzieci”. Państwa członkowskie UE zobowiązane są do podjęcia działań koniecznych, by podżeganie i usiłowanie popełnienia każdego z wymienionych w Decyzji przestępstw było karalne z mocy prawa. Kary za te przestępstwa winny być „efektywne, proporcjonalne i odstraszające”. Każdy kraj UE powinien przedsięwziąć niezbędne kroki w celu zapewnienia, iż osoby fizyczne oskarżone o jedno z przestępstw określonych w Decyzji mogą być, jeżeli zostanie to odpowiednio uzasadnione, czasowo lub trwale pozbawione możliwości pracy zawodowej związanej z opieką nad dziećmi.

Ponadto Decyzja ramowa wprowadza pojęcie karnej i cywilnej odpowiedzialności osób prawnych. Państwa Członkowskie powinny także wprowadzić programy pomocowe dla ofiar handlu i ich rodzin zgodnie z Decyzją ramową Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (Dz. U. WE L 82 z dnia 22 marca 2001 r.). Państwa członkowskie UE muszą podjąć niezbędne działania, by spełnić warunki zawarte w Decyzji nie później niż 20 stycznia 2006 r. (Fragm.)

Rada Unii Europejskiej,

(...)

Przyjmuje niniejszą decyzję ramową:

Artykuł 1. Definicje

Do celów niniejszej decyzji ramowej:

- a) "dziecko" oznacza każdą osobę w wieku poniżej 18 lat;
- b) "pornografia dziecięca" oznacza materiał zawierający treści pornograficzne, które przedstawia lub prezentuje:
 - i) rzeczywiste dziecko uczestniczące w czynności wyraźnie seksualnej lub poddające się takiej czynności, w tym lubieżne okazywanie narządów płciowych lub miejsc intymnych dziecka; lub
 - ii) rzeczywistą osobę, która sprawia wrażenie, że jest dzieckiem, uczestniczącą lub poddającą się czynności określonej w ppkt i); lub
 - iii) realistyczne obrazy nieistniejącego dziecka, uczestniczącego lub poddającego się czynności określonej w ppkt i);
- c) "system komputerowy" oznacza urządzenie lub zespół wzajemnie połączonych lub powiązanych ze sobą urządzeń, z których jedno lub więcej dokonuje, zgodnie z programem, automatycznego przetwarzania danych;
- d) "osoba prawna" oznacza jakąkolwiek jednostkę posiadającą taki status zgodnie z prawem właściwym, z wyjątkiem państw lub innych organów publicznych

wykonujących władzę państwową oraz publicznych organizacji międzynarodowych.

Artykuł 2. Przesłępstwa związane z seksualnym wykorzystaniem dzieci

Każde Państwo Członkowskie podejmie niezbędne środki w celu zapewnienia poddania karze następujących czynów popełnionych umyślnie:

- a) zmuszanie dziecka do prostytucji lub udziału w przedstawieniach pornograficznych, lub czerpanie z tego zysku, albo wykorzystywanie dziecka w inny sposób do takich celów;
- b) nakłanianie dziecka do prostytucji lub udziału w przedstawieniach pornograficznych;
- c) uczestnictwo w czynnościach o charakterze seksualnym z udziałem dziecka:
 - i) z użyciem przymusu, siły lub groźby;
 - ii) w zamian za pieniądze lub inne wynagrodzenie jako opłatę za udział dziecka w czynnościach o charakterze seksualnym;
 - iii) poprzez wykorzystanie stosunku zaufania, władzy lub wpływu na dziecko.

Artykuł 3. Przesłępstwa związane z pornografią dziecięcą

1. Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki w celu zapewnienia poddania karze następujących czynów popełnionych umyślnie, bez względu na to, czy zostały popełnione z wykorzystaniem systemu komputerowego, jeżeli zostały popełnione bez uprawnienia:

- a) produkcja pornografii dziecięcej;
- b) dystrybucja, rozpowszechnianie lub przesyłanie materiałów z pornografią dziecięcą;
- c) dostarczanie lub udostępnianie materiałów z pornografią dziecięcą;
- d) nabywanie lub posiadanie materiałów z pornografią dziecięcą.

2. Państwo Członkowskie może wyłączyć z zakresu odpowiedzialności karnej czyn związany z pornografią dziecięcą:

a) określony w art. 1 lit. b) ppkt ii), gdy osoba rzeczywista, która sprawia wrażenie, że jest dzieckiem w chwili prezentacji, miała 18 lub więcej lat;

b) określony w art. 1 lit. b) ppkt i) i ii) w przypadku produkcji i posiadania, gdy wizerunki dzieci, które osiągnęły wiek wystarczający do wyrażenia zgody na swój udział w czynnościach o charakterze seksualnym, są produkowane lub znajdują się w posiadaniu za ich zgodą i wyłącznie dla ich prywatnych celów. Nawet jeżeli wyrażenie zgody zostało potwierdzone, nie zostanie ona uznana za ważną, jeżeli dla jej uzyskania sprawca wykorzystał np. przewagę wiekową, dojrzałość, pozycję, status, doświadczenie lub zależność pokrzywdzonego;

c) określony w art. 1 lit. b) ppkt iii), gdy zostało stwierdzone, że materiały pornograficzne są produkowane lub znajdują się w posiadaniu osoby je produkującej wyłącznie dla jej prywatnego użytku, w takim zakresie, w jakim materiały porno-

graficzne określone w art. 1 lit. b) ppkt i) i ii) nie zostały wykorzystane do celów ich produkcji, a także pod warunkiem że czyn ten nie stwarza ryzyka rozpowszechnienia takich materiałów.

Artykuł 9. Zapewnienie pokrzywdzonym ochrony i pomocy

1. Państwa Członkowskie zapewniają, że postępowanie i ściganie przestępstw objętych niniejszą decyzją ramową nie jest uzależnione od złożenia przez pokrzywdzonego zawiadomienia o przestępstwie lub wniesienia oskarżenia przynajmniej w przypadkach, w których zastosowanie ma art. 8 ust. 1 lit. a).

2. Pokrzywdzeni przestępstwami określonymi w art. 2 powinni być traktowani jako ofiary szczególnie wrażliwe w rozumieniu art. 2 ust. 2, art. 8 ust. 4 i art. 14 ust. 1 decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym [15].

3. Każde Państwo Członkowskie przyjmuje wszelkie możliwe środki w celu zapewnienia właściwej pomocy rodzinie pokrzywdzonego. W szczególności, każde Państwo Członkowskie, jeśli to konieczne i możliwe, stosuje art. 4 wskazanej wyżej decyzji ramowej w odniesieniu do rodziny, o której w nim mowa.

(...)

Artykuł 12. Implementacja

1. Państwa Członkowskie podejmą środki niezbędne do wykonania niniejszej decyzji ramowej najpóźniej do dnia 20 stycznia 2006 r.

2. Do dnia 20 stycznia 2006 r. Państwa Członkowskie prześlą Sekretariatowi Generalnemu Rady i Komisji tekst przepisów wykonujących w prawie krajowym zobowiązania nałożone na nie niniejszą decyzją ramową.

Do dnia 20 stycznia 2008 r. Rada w oparciu o raport sporządzony z wykorzystaniem tych informacji oraz pisemny raport Komisji, oceni, w jakim zakresie Państwa Członkowskie wykonały niniejszą decyzję ramową.

(...)

DYREKTYWA RADY 2004/81/WE Z DNIA 29 KWIETNIA 2004 R. W SPRAWIE ZEZWOLENIA NA POBYT WYDAWANEGO OBYWATELOM PAŃSTW TRZECICH BĘDĄCYM OFIARAMI HANDLU LUDŹMI ALBO BĘDĄCYM WCZEŚNIEJ PRZEDMIOTEM DZIAŁAŃ UŁATWIAJĄCYCH NIELEGALNĄ IMIGRACJĘ, KTÓRZY WSPÓŁPRACUJĄ Z WŁAŚCIWYMI ORGANAMI

**Dz. U. UE L 261 z dnia 6 sierpnia 2004r.
(tłum. nieoficjalne ze strony www.mswia.gov.pl)**

*Niniejsza Dyrektywa wprowadza możliwość udzielenia zezwolenia na pobyt obywatelom państw trzecich będącym ofiarami handlu ludźmi albo będącym wcześniej przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami. W tymże dokumencie Rada UE dała wyraz swemu zdecydowaniu w stawianiu czoła nielegalnej migracji u jej źródła. Państwa członkowskie powinny skoncentrować swoje wysiłki na wykrywaniu i likwidowaniu siatek przestępczych, a jednocześnie zapewniać ofiarom tego przestępstwa pomoc i ochronę ich praw.
(Fragm.)*

Rada Unii Europejskiej,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, a w szczególności jego art. 63 pkt 3,

uwzględniając wniosek Komisji(1),

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego(2)

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno – Społecznego(3),

po konsultacjach z Komitetem Regionów, (...)

Przyjmuje niniejszą dyrektywę:

ROZDZIAŁ 1. Przepisy ogólne

Artykuł 1. Cel

Celem niniejszej dyrektywy jest określenie warunków przyznawania dokumentów pobytowych na czas określony, powiązany z czasem odpowiedniego postępowania krajowego, obywatelom państw trzecich współpracującym przy zwalczaniu handlu ludźmi lub działań ułatwiających nielegalną imigrację.

Artykuł 2. Definicje

Dla celów niniejszej dyrektywy:

a) „obywatel państwa trzeciego” oznacza osobę nie będącą obywatelem Unii Europejskiej w rozumieniu art. 17 ust. 1 Traktatu;

b) „działania ułatwiające nielegalną imigrację” obejmują przypadki określone w art. 1 i 2 dyrektywy 2002/90/WE;

c) „handel ludźmi” obejmuje przypadki określone w art. 1, 2 i 3 decyzji ramowej 2002/629/WSiSW;

d) „środek służący wykonaniu nakazu wydalenia” oznacza każdy środek podjęty przez Państwo Członkowskie w celu wykonania decyzji właściwych organów nakazującej wydalenie obywatela państwa trzeciego;

e) „dokument pobytowy” oznacza zezwolenie wydane przez Państwo Członkowskie, umożliwiające legalny pobyt na jego terytorium obywatelowi państwa trzeciego, spełniającemu warunki określone w niniejszej dyrektywie;

f) „małoletni bez opieki” oznacza obywatela państwa trzeciego, poniżej osiemnastego roku życia, który przybywa na terytorium Państwa Członkowskiego bez opieki osoby dorosłej odpowiedzialnej za niego zgodnie z prawem lub zwyczajowo, tak długo jak nie są skutecznie objęte opieką takiej osoby, bądź też osoby małoletnie, które zostały pozostawione bez opieki po wjeździe na terytorium Państwa Członkowskiego.

Artykuł 3. Zakres

1. Państwa Członkowskie stosują niniejszą dyrektywę do obywateli państw trzecich, którzy są lub byli ofiarami przestępstw związanych z handlem ludźmi, nawet jeśli wjechali oni nielegalnie na terytorium Państwa Członkowskiego.

2. Państwa Członkowskie mogą stosować niniejszą dyrektywę do obywateli państw

trzecich, którzy byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację.

3. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do zainteresowanych obywateli państw trzecich, którzy zgodnie z prawem danego Państwa Członkowskiego są pełnoletni.

W drodze odstępstwa Państwa Członkowskie mogą zdecydować o zastosowaniu niniejszej dyrektywy do nieletnich, na warunkach określonych przez ich prawo krajowe.

ROZDZIAŁ II. Procedura wydawania dokumentu pobytowego

(...)

Artykuł 6. Okres przeznaczony na zastanowienie się

1. Państwa Członkowskie zapewnią przyznanie zainteresowanym obywatelom państw trzecich okresu na zastanowienie się umożliwiającego im odzyskanie sił i uniknięcie wpływu ze strony sprawców przestępstw tak, aby mogli podjąć świadomą decyzję co do podjęcia współpracy z właściwymi organami.

Czas trwania i data rozpoczęcia okresu, o którym mowa w pierwszym akapicie są określane zgodnie z prawem krajowym.

2. W okresie przeznaczonym na zastanowienie się i podczas oczekiwania na decyzję właściwych organów zainteresowani obywatele państw trzecich mają prawo do traktowania określonego w art. 7 i nie jest możliwe wykonanie wobec nich

nakazu wydalenia.

3. Okres przeznaczony na zastanowienie się nie daje uprawnień do pobytu na mocy niniejszej dyrektywy.

4. Państwo Członkowskie może w każdej chwili zakończyć okres przeznaczony na zastanowienie się z przyczyn związanych z porządkiem publicznym i ochroną bezpieczeństwa narodowego lub, jeżeli właściwe organy stwierdziły, że dana osoba aktywnie, dobrowolnie i z własnej inicjatywy ponownie nawiązała kontakt ze sprawcami przestępstw, o których mowa w art. 2 lit. b) i c).

Artykuł 7. Traktowanie zapewniane przed wydaniem dokumentu pobytowego

1. Państwa Członkowskie zapewniają zainteresowanym obywatelom państw trzecich, nie mającym dostatecznych środków finansowych, przyznanie standardu życia mogącego zapewnić im utrzymanie i dostęp do leczenia w nagłych wypadkach. Zwracają uwagę na szczególne potrzeby osób będących w trudnej sytuacji, z uwzględnieniem – w razie potrzeby i jeżeli przewiduje to prawo krajowe, pomocy psychologicznej.

2. Podczas stosowania niniejszej dyrektywy Państwa Członkowskie w należyty sposób uwzględniają potrzeby w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zainteresowanych obywateli państw trzecich, zgodnie z prawem krajowym.

3. Państwa Członkowskie zapewniają, w razie potrzeby, zainteresowanym obywatelom państw trzecich pomoc w zakresie tłumaczeń pisemnych i ustnych.

4. Państwa Członkowskie mogą zapewnić zainteresowanym obywatelom państw trzecich bezpłatną pomoc prawną na warunkach określonych przez prawo krajowe, o ile jest ona w nim przewidziana.

ROZDZIAŁ III. Traktowanie posiadaczy dokumentu pobytowego

Artykuł 9. Traktowanie po wydaniu dokumentu pobytowego

1. Państwa Członkowskie zapewniają posiadaczom dokumentu pobytowego, niemającym wystarczających środków finansowych, przynajmniej takie samo traktowanie jak przewidziane w art. 7.

2. Państwa Członkowskie zapewniają konieczną pomoc medyczną lub inną zainteresowanym obywatelom państw trzecich, którzy nie mają wystarczających środków finansowych, a mają szczególne potrzeby, takim jak kobiety w ciąży, niepełnosprawni albo ofiary przemocy seksualnej lub innych form przemocy, a także, jeżeli Państwa Członkowskie korzystają z możliwości przewidzianej w art. 3 ust. 3 – małoletnim.

Artykuł 10. Małoletni

Jeżeli państwa członkowskie korzystają z możliwości przewidzianej w art. 3 ust. 3,

stosuje się następujące przepisy:

a) podczas stosowania niniejszej dyrektyw Państwa Członkowskie w należyty sposób biorą pod uwagę najlepszy interes dziecka. Zapewniają procedurę odpowiednią do wieku i dojrzałości dziecka. W szczególności, jeżeli uznają, że leży to w najlepszym interesie dziecka, mogą przedłużyć okres przeznaczony na zastanowienie się.

b) Państwa Członkowskie zapewniają małoletnim dostęp do systemu oświaty na takich samych warunkach, jak własnym obywatelom. Państwa Członkowskie mogą określić, że taki dostęp jest ograniczony do publicznego systemu oświaty.

c) w przypadku obywateli państw trzecich będących małoletnimi bez opieki, Państwa Członkowskie podejmują kroki konieczne do ustalenia ich tożsamości, obywatelstwa oraz faktu, że są oni bez opieki. Podejmują wszelkie wysiłki w celu jak najszybszego odnalezienia ich rodzin i podejmują kroki konieczne do zapewnienia przedstawiciela prawnego, w tym, w razie potrzeby, także w ramach postępowania karnego, zgodnie z prawem krajowym.

Artykuł 11. Praca, kształcenie zawodowe i edukacja

1. Państwa Członkowskie określają zasady, na jakich posiadacze dokumentów pobytowych mają prawo dostępu do rynku pracy, kształcenia zawodowego i edukacji. Dostęp taki jest ograniczony do czasu

ważności dokumentu pobytowego.

2. Warunki i procedury zezwalania na dostęp do rynku pracy, kształcenia zawodowego i edukacji, są określane na mocy prawa krajowego przez właściwe organy.

Artykuł 12. Programy lub plany dla zainteresowanych obywateli państw trzecich

1. Zainteresowanym obywatelom państw trzecich zapewnia się dostęp do istniejących programów lub planów, stworzonych przez Państwa Członkowskie, organizacje pozarządowe lub stowarzyszenia mające specjalne umowy z Państwami Członkowskimi, których celem jest powrót tych osób do normalnego życia społecznego, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, kursów służących podniesieniu ich umiejętności zawodowych lub przygotowania do wspomaganej powrotu do kraju pochodzenia.

Państwa Członkowskie mogą zapewnić specjalne programy lub plany dla zainteresowanych obywateli państw trzecich.

2. Jeżeli Państwo Członkowskie podejmuje decyzję o wprowadzeniu i wdrażaniu programów lub planów, o których mowa w ust. 1, może uzależnić wydanie dokumentu pobytowego lub jego przedłużenie od udziału w tych programach lub planach.

(...)

“ Część 3. Zintegrowane podejście do handlu ludźmi jako formy łamania praw człowieka - działania Komisji Europejskiej

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY - ZWALCZANIE HANDLU LUDŹMI - ZINTEGROWANE PODEJŚCIE ORAZ WNIOSKI DOTYCZĄCE PLANU DZIAŁANIA

KOM(2005) 514, Bruksela, dnia 18 października 2005 r.

Niniejszy dokument podzielony na wstęp i siedem sekcji przedstawia zintegrowane podejście do zwalczaniu handlu ludźmi. Podjęto w nim następujące kwestie: ochrona praw człowieka, przestępczość zorganizowana, nielegalna migracja i wykorzystywanie słabości niektórych osób (przede wszystkim kobiet i dzieci), potrzeba zbierania danych i współpracy między krajami i instytucjami powołanymi do zwalczania handlu ludźmi. Jak powiedziano we Wstępie niniejszy Komunikat ma na celu dalsze wzmocnienie zobowiązań Unii Europejskiej oraz Państw Członkowskich w zakresie zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi w celach wykorzystania seksualnego lub wyzysku w pracy, jak określono w Decyzji ramowej z dnia 19

lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi, a także w zakresie ochrony ofiar, ich wspierania i rehabilitacji.

Komunikat wnosi swój wkład w utworzenie planu działania w zakresie walki z handlem ludźmi. Uwzględniono w nim plan działania w zakresie zwalczania nielegalnej migracji i handlu ludźmi z 2002 r. oraz rekomendacje przedstawione w Raporcie Grupy Niezależnych Ekspertów Komisji Europejskiej do spraw Zwalczania Handlu Ludźmi z 2004 r. (Fragm. bez przypisów)

I. Wstęp

Niniejszy komunikat ma na celu dalsze(1) wzmocnienie zobowiązań Unii Europejskiej(2) oraz Państw Członkowskich w zakresie zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi w celach wykorzystania seksualnego lub wyzysku w pracy, jak określono w decyzji ramowej z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi(3), a także w zakresie ochrony ofiar, ich wspierania i rehabilitacji.

Jego podstawę stanowi przekonanie, że aby skutecznie rozwiązać problem handlu ludźmi, potrzebne jest zintegrowane podejście oparte na poszanowaniu praw człowieka oraz uwzględniające globalny charakter problemu. Takie podejście wymaga skoordynowanej reakcji politycznej, szczególnie w obszarze wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, stosunków zewnętrznych, współpracy w

zakresie rozwoju, zatrudnienia(4), równości i niedyskryminacji płci. Ma ono również na celu wzmocnienie szerszego dialogu publiczno-prywatnego w tym zakresie.

Takiej reakcji wymaga się w programie haskim(5) zatwierdzonym przez Radę Europejską w listopadzie 2004 r., w którym wzywa się Radę i Komisję do opracowania planu na rok 2005 w zakresie wspólnych standardów, najlepszych praktyk i mechanizmów zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi oraz doskonalenia sposobów zwalczania nielegalnej imigracji(6).

Komunikat, który ogłoszono w planie działania Komisji i Rady służącym realizacji programu haskiego(7), ma przyczynić się do ustanowienia wyżej wymienionego planu. Uwzględniono w nim przekrojowy plan działania w celu zwalczania nielegalnej imigracji oraz handlu ludźmi z 2002 r. oraz uwagi i zalecenia zawarte w opublikowanym w grudniu 2004 r.(8) sprawozdaniu Grupy Ekspertów ds. Handlu Ludźmi(9), powołanej przez Komisję pod koniec 2003 r.

II. Kwestia główna: ochrona praw człowieka

Osoby, których dotyczy niniejszy komunikat, ich potrzeby i prawa powinny stanowić oś unijnej polityki w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi. Oznacza to przede wszystkim jasne zobowiązanie instytucji UE i Państw Członkowskich do

postępowania zgodnie z podejściem, które za podstawę przyjmuje prawa człowieka, oraz do promowania takiego podejścia w ich stosunkach zewnętrznych i polityce w zakresie rozwoju.

Przepisy art. 5 ust. 3 Karty Praw Podstawowych UE (10) zakazują handlu istotami ludzkimi w kontekście nienaruszalnej godności człowieka, która stanowi istotę narodowych konstytucji oraz międzynarodowych instrumentów w dziedzinie praw człowieka, wiążących dla Państw Członkowskich.

Zgodnie z międzynarodowymi prawami i zobowiązaniami państwo, które toleruje zjawisko handlu ludźmi lub nie podejmuje żadnych skutecznych działań w celu jego zwalczania, dopuszcza się pogwałcenia praw człowieka(11).

Institucje UE oraz Państwa Członkowskie aktywnie realizują polityki prowadzące do wzmocnienia zakazu handlu ludźmi, w tym ochrony aktualnych i potencjalnych ofiar, na poziomie UE, a także regionalnym i międzynarodowym.

Spod takiej ochrony nie należy wykluczać obywateli państw trzecich, którzy padli ofiarą handlu, a którzy nie posiadają statusu legalnego rezydenta w UE(12), w szczególności jeśli współpracowali z właściwymi organami Państw Członkowskich, składając zeznania przeciwko handlarzom ludźmi.

Ponadto takie osoby nie powinny być de facto pozbawione możliwości korzystania z przysługujących im praw, takich jak na przykład wszczęcie postępowania przeciwko sprawcy przestępstwa lub procedury o odszkodowanie czy ubieganie się o azyl.

Kwestią zasadniczą jest regularne monitorowanie oraz podejmowanie dalszych działań na poziomie ekspertów i na szczeblu politycznym mające na celu zapewnienie zgodności powyższych zasad w całej UE.

Rada, w ścisłej współpracy z Komisją oraz na podstawie pogłębionego dialogu ze społeczeństwem obywatelskim(13) powinna co najmniej raz do roku zorganizować debatę polityczną na temat polityki UE w dziedzinie zwalczania handlu oraz ocenić jej zgodność ze standardami w zakresie praw człowieka, a także potrzebę podjęcia dalszych działań, np. poprawy programów wsparcia, ochrony i integracji społecznej ofiar. (14)

Omawianie przedmiotowych kwestii w ramach dialogu politycznego z państwami trzecimi jest prawnie uzasadnione i opiera się na klauzuli dotyczącej zasadniczych elementów w dziedzinie praw człowieka, umieszczonej w umowach WE dotyczących wymiany handlowej i współpracy, jak również w ramach wielostronnych forów.(15)

Wspólnota powinna wzmocnić dialog polityczny z państwami partnerskimi na temat tych aspektów, które wiążą się z handlem ludźmi oraz polityk zwalczania handlu w

kontekście praw człowieka zarówno w stosunkach dwustronnych, jak i wielostronnych, a także powinna podnosić tę kwestię na odpowiednich forach regionalnych i wielostronnych.

W 2005-2006 r. przedmiotowej kwestii poświęcono szczególną uwagę w ramach Europejskiej Inicjatywy na rzecz Demokracji i Praw Człowieka. Przewidziano wówczas udzielenie specjalnego wsparcia w formie kampanii zatytułowanej „Promowanie kultury praw człowieka”.

Institucje UE oraz Państwa Członkowskie powinny podjąć intensywne wysiłki w celu rozwiązania problemu handlu ludźmi w UE oraz w jej stosunkach z państwami trzecimi, np. poprzez realizację działań wspierających inicjatywy zwalczające handel ludźmi w formie współpracy w zakresie rozwoju.

III. Aspekty problemu związane z przestępczością zorganizowaną (...)

IV. Aspekty problemu związane z nielegalną migracją (...)

V. Grupy specjalne, w szczególności kobiety i dzieci

Promowanie postawy niedyskryminującej, w tym równości płci, praw dziecka, ludności tubylczej oraz grup mniejszościowych(52),

jest szczególnie istotne, ponieważ wiele ofiar lub potencjalnych ofiar handlu ludźmi to kobiety, dzieci oraz osoby należące do grup etnicznych i mniejszościowych, które mogą być dyskryminowane w miejscu ich pochodzenia. Handel ludźmi niekrotnie oznacza przestępstwa związane tylko z jedną z płci, jako że mężczyźni, a w szczególności chłopcy, również padają ofiarą wykorzystania seksualnego i wyzysku w pracy. Niemniej jednak handel kobietami i dziewczynkami, szczególnie w celach wykorzystania seksualnego dla osiągnięcia zysku, jest obecnie zjawiskiem powszechnym.

Institucje UE oraz Państwa Członkowskie powinny promować strategie prewencyjne ukierunkowane na daną płć jako zasadniczy element walki z handlem kobietami i dziewczynkami. Obejmuje to działania takie jak: wdrożenie zasad równości płci oraz wyeliminowanie popytu na wszelkie formy wyzysku, w tym wykorzystanie seksualne oraz wyzysk w pracy w domu. (53) Na obszarze UE powinno kontynuować się programy takie jak Daphne w celu finansowego wsparcia projektów dotyczących handlu ludźmi w zakresie przemocy przeciwko dzieciom, kobietom i innym grupom ryzyka, a także należy tym problemom poświęcić więcej uwagi w ramach współpracy w zakresie rozwoju.

Istnieje potrzeba poświęcenia większej uwagi problemowi handlu dziećmi w Europie oraz podjęcia dalszych badań w tym

zakresie. Należy wspierać gminy, w których istnieje problem zmuszania dzieci do pracy (w tym zakłady wyzyskujące pracowników, żebractwo, kradzieże kieszonkowe i prostytutka). Rozwiązania tych problemów należy szukać, prowadząc częste konsultacje z państwami pochodzenia tych dzieci.

Wykroczenia związane z handlem dziećmi, w szczególności nakłanianie dzieci do prostytucji lub uczestnictwo w aktach seksualnych z udziałem dzieci, stanowiły już przedmiot decyzji ramowych Rady dotyczących zwalczania handlu ludźmi, seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej(54), jednak stopień harmonizacji przepisów jest dość ograniczony.

W 2006 r. Komisja, oceniając wykonanie decyzji ramowych Rady dotyczących zwalczania handlu ludźmi, seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej, skoncentruje się w swoich sprawozdaniach z oceny na potrzebie dalszego wzmocnienia ram prawnych odnoszących się w szczególności do problemu handlu ludźmi i powiązanych wykroczeń, w szczególności nakłaniania dzieci do prostytucji lub uczestnictwa w czynnościach seksualnych z udziałem dzieci, i przedłożenia w razie konieczności odpowiednich wniosków.

Do problemu handlu dziećmi(55) należy odnieść się w świetle przepisów Karty Praw Podstawowych UE, które podkreślają, iż wszystkie działania dotyczące dzieci należy podporządkować najlepszym interesom dziecka.(56) Konwencja o Prawach Dziecka

z 1989 r. (KPD) (57) - jako najważniejszy międzynarodowy instrument dotyczący praw dziecka - zawiera przepisy odnoszące się do handlu dziećmi.(58) Konwencja stosuje wobec każdego dziecka poniżej 18. roku życia podejście, które podziela także Komisja. Protokół ONZ o handlu należy interpretować w świetle KPD, uwzględniając także inne ważne instrumenty międzynarodowe, takie jak Protokół Opcjonalny dotyczący sprzedaży dzieci, prostytucji dziecięcej i pornografii z udziałem dzieci z dnia 25 maja 2000 r., konwencja MOP-u dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci(59), a także Konwencja Haska o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego. Należy także uwzględnić działania w tej dziedzinie określone przez 46 państw członkowskich Rady Europy podczas szczytu w Warszawie, w szczególności trzyletni program działania dotyczący dzieci i przemocy.

Instytucje UE oraz Państwa Członkowskie powinny odzwierciedlać w unijnej polityce odnoszącej się do handlu ludźmi podejście obejmujące prawa dziecka oparte na ogólnie uznanych zasadach, w szczególności na Konwencji ONZ o prawach dziecka. Takie podejście musi być konsekwentnie stosowane wobec wszystkich osób poniżej 18. roku życia. Należy także zapewnić koordynację z programem działania Rady Europy dotyczącym dzieci i przemocy

(2006-2008). (60)

W kontekście zarządzania granic szczególnie uwagę należy zwracać na osoby niepełnoletnie bez opiekunów lub dzieci podróżujące same, bez żadnego członka rodziny(61), tak jak uczyniono to w ostatnio przyjętym rozporządzeniu ustanawiającym wspólnotowy kodeks dotyczący zasad regulujących przepływ osób między granicami(62). Wkrótce (63) Komisja wyda specjalny komunikat w sprawie ochrony dzieci.

Współpraca w zakresie rozwoju musi stanowić realny wkład na rzecz pomocy dzieciom z krajów rozwijających się, które padły ofiarą handlu.

We wszystkich odnośnych i możliwych przypadkach Komisja w ramach krajowych i regionalnych papierów strategicznych powinna zapewniać wzmocnienie strategii dotyczących czynników ułatwiających handel dziećmi, takich jak brak zabezpieczenia rejestracji urodzeń lub dostępu do podstawowego wykształcenia.(64)

VI. Wiarygodność danych

(...)

VII. Koordynacja i współpraca

(...)

RAPORT GRUPY NIEZALEŻNYCH EKSPERTÓW KOMISJI EUROPEJSKIEJ DO SPRAW ZWALCZANIA HANDLU LUDŹMI - WYKAZ ZALECEŃ

Bruksela, dnia 22 grudnia 2004 r.

Tekst dostępny na www.mswia.gov.pl

Raport podejmuje na nowo tematy zawarte w Deklaracji Brukselskiej przyjętej w trakcie Europejskiej Konferencji w Sprawie Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi 18-22 września 2002 r. Raport przyczynia się do praktycznego rozumienia tejże Deklaracji oraz do wdrożenia rekomendacji w niej zawartych.

(Fragm.)

Rozdział 2. Handel ludźmi: definicja i aktualna sytuacja

2.1 Definicja handlu ludźmi

1. Wszystkie Państwa Członkowskie UE powinny ratyfikować i wdrożyć Protokół ONZ o Zwalczeniu Handlu Ludźmi.

2. Mimo że handel ludźmi najczęściej przyjmuje wymiar transgraniczny oraz wiąże się z zaangażowaniem międzynarodowych siatek przestępczych, zjawisko to często występuje również w obrębie jednego kraju i bez udziału zorganizowanych grup przestępczych. Dlatego też Państwa powinny zapewnić, aby wszelkie formy nielegalnego handlu ludźmi, niezależnie od ich

transgranicznego czy też wewnętrznego charakteru, a także bez względu na zaangażowanie przestępczości zorganizowanej, były odpowiednio uznawane za przestępstwa.

3. Pomimo tego, iż - zgodnie z obecnym stanem wiedzy - większość przypadków nielegalnego handlu dotyczy kobiet i dzieci, a najwięcej uwagi poświęca się handlowi związanemu z wykorzystywaniem na tle seksualnym, w rzeczywistości handel kobietami, mężczyznami, i dziećmi odbywa się również z innych powodów, związanych z pracą przymusową. Państwa powinny zagwarantować, aby przepisy prawa oraz polityka zwalczania handlu ludźmi obejmowały wszystkie formy takiego handlu kobietami, mężczyznami, i dziećmi.

4. W związku z ogólnym celem niniejszego sprawozdania, jakim jest dalszy rozwój kompleksowej oraz spójnej polityki UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi, definicja powinna uwzględniać wszelkie aspekty tego zjawiska, a w szczególności jego wpływ na prawa człowieka. W tym kontekście, handel ludźmi należy zdefiniować jako złożone zjawisko, polegające na naruszeniu woli oraz prawa ofiary do samostanowienia, a także na bezpośrednim naruszeniu jej ludzkiej godności. W odniesieniu do dzieci, prawo dziecka do środków szczególnej ochrony powinno być uznawane w tym kontekście za zasadę nadrzędną.

5. Z punktu widzenia praw człowieka, podstawową kwestią jest zwalczanie stosowania przymusowej pracy lub usług, w tym przymusowych usług seksualnych, niewolnictwa, praktyk zbliżonych do niewolnictwa, niewolnictwa w formie służby itp. W związku z powyższym zaleca się, aby Państwa Członkowskie odpowiednio kwalifikowały jako przestępstwa wszelkie formy wykorzystywania pod groźbą użycia siły i/lub w warunkach zbliżonych do niewolnictwa, niezależnie od tego, czy takie wykorzystywanie dotyczy ofiar handlu ludźmi, osób nielegalnie wwiezionych na terytorium państwa, nielegalnych imigrantów czy też legalnych mieszkańców danego państwa.

6. W zastosowaniu Protokołu ONZ o Zwalczaniu Handlu Ludźmi, Państwa Członkowskie powinny raczej skupić się na skutkach przymusowej pracy, świadczenia przymusowych usług, pracy niewolniczej oraz praktyk zbliżonych do niewolniczych, które nieodłącznie wiążą się z przymusem, aniżeli na przemieszczaniu się i elementach przymusu, które powinny być postrzegane jedynie jako działania przygotowawcze, w przeciwieństwie do działań, które wymagają interwencji i sankcji karnych z racji naruszania praw człowieka.

(...)

Rozdział 3. Zasady przewodnie i aspekty przekrojowe

3.2 Prawa człowieka jako priorytet

7. W tworzeniu dalszej polityki i środków mających na celu zwalczanie handlu ludźmi, zarówno na płaszczyźnie krajowej, jak i europejskiej, podejście oparte na prawach człowieka, włączając prawa dziecka, należy scalić w określone ramy normatywne. Zasady i wytyczne dotyczące praw człowieka oraz zwalczania handlu ludźmi opracowane przez Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka (UNHCHR) mogą być pomocnym narzędziem w tych działaniach.

8. Komisja Europejska oraz Państwa Członkowskie, opracowując i wdrażając sposoby zwalczania handlu ludźmi, powinny wziąć pod uwagę kwestie ochrony praw człowieka, a także stworzyć mechanizmy kontroli wpływu praw człowieka w trakcie wdrażania tych środków.

9. W celu zapewnienia zgodności norm praw człowieka, w porozumieniu z organizacjami pozarządowymi pomagającymi ofiarom handlu oraz współpracującymi z instytucjami zajmującymi się ochroną praw człowieka, należy opracować „Model oceny wpływu na ochronę praw człowieka”, który posłuży jako instrument oceny i kontroli skutków przepisów prawa, polityki oraz działań, mających na celu zwalczanie handlu ludźmi w odniesieniu do praw człowieka. Istotą takiego narzędzia jest za-

pewnienie, że środki podjęte w celu zwalczania handlu ludźmi są zgodne z zasadą przestrzegania i ochrony praw człowieka. Ponadto, instrument ten powinien zapewniać, że środki ukierunkowane na zwalczanie handlu ludźmi nie powodują powstawania nowych lub pogarszania się istniejących zjawisk, które są źródłem lub przyczyniają się do powstania zjawiska handlu ludźmi, poprzez ustanawianie strategii i praktyk, które pogłębiają problem bądź też mają negatywny wpływ na ochronę praw człowieka, takich jak prawo do prywatności, swobodnego przemieszczania się, prawo do opuszczania własnego kraju, legalnego migrowania i podejmowania działań zarobkowych.

10. Komisja Europejska powinna podjąć inicjatywę na rzecz przyjęcia prawnie obowiązującego instrumentu europejskiego, obejmującego pozycję ofiar handlu w celu ochrony praw człowieka tych osób, co wyraźnie wykracza poza obecny zakres zobowiązań Państw Członkowskich (1). Instrument taki powinien wyznaczać minimalne standardy opieki, do jakiej uprawnione są wszystkie ofiary handlu oraz zapewniać im dostęp do wystarczającego i właściwego zadośćuczynienia i pomocy, niezależnie od ich zdolności lub chęci współpracy w ramach prowadzonego postępowania karnego lub do składania zeznań. Szczególną uwagę w ramach tego instrumentu należy poświęcić pozycji, prawom oraz potrzebom dzieci, zgodnie z

zasadami oraz przepisami przewidzianymi przez stosowne konwencje.

11.Sprawą najwyższej wagi dla Państw Członkowskich powinien być rozwój strategii zwalczania handlu ludźmi, których celem byłoby nadanie odpowiednich uprawnień, włączenie do społeczeństwa, zachęcenie do uczestnictwa oraz do samoorganizacji grup dotkniętych i/lub zagrożonych tym problemem..

3.3. Potrzeba całościowego i zintegrowanego podejścia

12.Mając na względzie skuteczne zwalczanie handlu ludźmi, konieczne jest całościowe i zintegrowane podejście, oparte na przestrzeganiu i propagowaniu praw człowieka. W tym celu, niezbędna jest wielokierunkowa współpraca i koordynacja działań poszczególnych zainteresowanych stron oraz podmiotów, których to dotyczy, w tym społeczeństwa obywatelskiego oraz organizacji pracy. Celem nadrzędnym powinno być wypracowanie zintegrowanej polityki obejmującej różne dziedziny i płaszczyzny, na których konieczne jest podejmowanie działań. W tym zakresie rządy powinny ustanowić skuteczną strukturę współpracy i koordynacji na płaszczyźnie politycznej i operacyjnej.

13.Wkład przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności niezależnych organizacji pozarządowych, powinien również być w znacznym stopniu uwzględniony, nie tylko ze względu na

ich rolę w zapewnianiu pomocy ofiarom handlu ludźmi, ale również z uwagi na ich udział w podtrzymywaniu i umacnianiu procesów demokratycznych, a także w monitorowaniu i wspieraniu wykonywania przez Państwa zobowiązań wynikających z ochrony prawa człowieka.

14.Należy również dokonać jednoznacznego wyboru pomiędzy interesami polityki imigracyjnej w zakresie deportowania nielegalnych cudzoziemców z jednej strony, a wykrywaniem i ściganiem handlarzy ludźmi oraz ochroną ewentualnych świadków, z drugiej strony. Brak takiego wyboru utrudnia zarówno skuteczne stosowanie prawa karnego, jak i odpowiednią ochronę ofiar handlu.

15.Strategie pomocy w dążeniu do samostanowienia oraz strategia karania przestępstw są również istotnym elementem i powinny się wzajemnie uzupełniać. Szczególnej ostrożności wymaga stosowanie zwłaszcza drugiej strategii, gdyż może ono prowadzić do niezamierzonych i niepożądanych skutków ubocznych, stąd też konieczność uwzględniania konsekwencji tego typu strategii w trakcie procesu ich opracowywania i wdrażania. Z drugiej strony, potencjał strategii wspierania dążenia do samostanowienia nie jest w pełni wykorzystany, konieczne są więc dalsze badania w tym kierunku.

Wydrukowane przez:
Eurooffset - Maerne di Martellago (VE)
w maju 2007

